

PROVERBIALS 13th 65

PRABHAKAR

Rara

74

13464

48/74/13464(9)

3
D. Cam. Münsterger Aigt
(Volkman's F. 48) all things
fatter round fustian market
& (F. 82) all found by
hemmer.

24. 5. 27
G. R.
K. 95.

48

PRÆCEPTA
MORVM AC VITAE

ACCOMMODATA AETATI
PVERILI, SOLVTA ORATIO-
NE ET VERSIBVS QVO-
QVE EXPOSITA

A

IOACHIMO CAMERARIO
PABEPERGENSI.

B. Hof. Itemque *Flacovanderby*

DE GYMNASIIS DIALOGVS.

LVDVS SEPTEM SAPIENTVM.

Auctiora & emendatiora edita
omnia, quam ante
fuerunt.

Schof. *P. Caru*

ANNO

M. D. LXV.

48/74/13464(9)

IOACHIMVS CAME-
RARIVS VILHELMO
MEGALAE FRANCO, ILLVS-
TRISS. PRINCIPVM LVNE-
BURGENSIVM MAGISTRO,
AMICO SVO,
S. D.

VO ætas mea prouectior
fit & augmentur anni, Vil-
helme eo crebrius relabi-
tur cogitatio ad primam
institutionem, & mei &
meã aliorum: Quod & multa indies
attendendo deprehendã, quę et insti-
tutioni puerili cõuenire, et in illa usur-
panda esse uideãtur, et ea animaduer-
tam esse tempora nostra, ut si quan-
do unquam, his profectio, in educan-
dis pueris magna cura & diligentia
requiratur. Nam tanta dissolutio uir-
tutis ac morum nunc passim existit, ut
sæpe quid deniq; futurum sit, uehe-
mēter metuam. Neq; ego is sum, qui

A 2 aut

aut ingrauescente iam ætate quasi ris-
xari cum seculo meo, ut uulgo faci-
unt, uelim, aut oblitus sim multorum
& erratorum, & grauium etiam deli-
ctorum uitæ prioris, quorū cum ma-
gno dolore heret memoria animo, &
humili confessione à Deo uenia flagi-
tatur: Sed hoc profecto uerum est, ut
& mea & aliorum peccata sint maio-
ra, non tamen ea fuit impudentia &
immoderatio, non tantus contemptus
eorum, quos natura & Deus ipse alijs
rectores & gubernatores præposuit,
non ea audacia atq; temeritas tã con-
siliorum quam actionum. Atq; erat
consentanea eruditionis & doctrinæ
incrementis, quæ nonnulla facta sci-
amus ætate hac nostra, animorum le-
nitas & mansuetudo, nam secundum
Poetam, artium bonarum cultura,

Pectora mollescunt asperitasq; fugit.

Et, ut idem ait:

Ingenuas didicisse fideliter artes,

Emollit mores, nec sinit esse feros.

Quid ergo in causa esse, aut quo pas-
cto

cto accidere dicemus, quod nunc ubi que terrarum, in summa uitæ licētia, hominū indomitæ cupiditates, quietis & honestatis & moderationis omnem respectū sustulerint, quod ferocia humanitatē pene exterminauerit. Ac cogitāti mihi, de duplici quasi fronte hæc miseria fluere uidetur. Vno erumpentis turpissimæ iam leuitatis, in ueritatis neglectione & religionis aut nulla aut postrema cura. Altero, harum etiā ipsarum artium quibus ad laudē & decus præparari animi solent, desertio ac fuga. Nam, ut prius de posteriore dicam, quo ardore flagrauerint quondam animi discipulorum apud nos, quātus initio studiorum honor & cultus, quid non & conari & perpeti parati fuerint uniuersi, ob acquirendam qualemcunq; eruditionē, adhuc satis est notum atque testatum. Memini ego me puero, exultare ingenti gaudio nos, quoties unum aliquē de celebribus illius temporis uiris intueremur, quod si forte

alloqui eorum nos aliquem contigisset, in cælo sibi tum quisq; uidebatur esse. Ad doctrinas uero illorum ita conueniebatur ut tempus anticiparetur, ut audiendi ingens contentio, ut gratiosi essent qui locū cōcederent. Aduenit tum ad nos Richard. Crocus è Britannia, cum uberiore copia quasi mercis musicæ: Cœpit profiteri interpretationē Græcæ linguæ. Qui ad illum concursus factus, qui honor externo habitus uel qui potius non habitus? Quis tum uel labori uel operæ uel impensis pepercit? feruebat opus, florebat ipse, nos incensi eramus discendi cupiditate. Sed paulo post hic ignis in cineres delapsus extingui cœpit, ut facile appareret fuisse illam nouitatis cuiusdam non uirtutis & sapientiæ incitationem. Nā indies magis & magis in copia sordescere doctrina & eruditio, & ad opulentiam ac splendorum cōuerti uoluntates, et inhæri ab omnibus nescio cui altitudini contrariæ, donec & turbulentiæ
quadam

NVNCVPATORIA.

quadam & motibus ciuilibus, & in
 testinīs etiam quibusdam dissensionibus
 afflicta doctrinę eruditio, ita cor-
 ruit, ut iam ægere sese alicubi adhuc
 sustentet. Sed profecto caput omnia-
 um malorum est peruersitas homi-
 num & uesania, qui ex orientem lucē
 ueritatis, cum omnia iam sacra profa-
 naq; ut dicitur, in illa clare fulgerent,
 non diu rectis oculis tanquam adu-
 terini aquilarum fœtus aspicere po-
 tuerunt, sed celeriter retulerunt a-
 uersos oculos ad tenebras & caliginem
 errorum. Pauci enim relictī fecerunt
 illi quidem quod potuerunt, sed ad-
 uersariorum molitio & uis pulcherrī-
 ma incepta & diuinum studium ue-
 hementer impedijt ac repressit. Hinc
 maior etiam miseria atq; tumultus ex-
 titit. Nā celari ac tegi uitia erroresq;
 cum non possent, & in uero ac recto
 asserendo boni pñq; desererentur, ne-
 que corrigi etiam emendariq; potuit
 manifesta labes & notum dedecus, tã
 in religione quam in reliqua uita, &

EPISTOLA

quod tamē ante oculos omnium iam
essent multa sane deformia, quæ quas
si nubes densæ superiorū temporum
apparere non siuissent: Ideo accidit,
ut ille status labasceret, & animi ho-
minū mirabiliter insolescerent, atq;
exultarent leuitate maxima,

Ως ὅτε τῆς σαφούς ἰπποῦ ἀνεύθυντος ἐπὶ φάτνῃ,
Δεσμοῦ ἀπορῆξας δεῖδ' ἐπὶ τοῖο προαίωρου.

Quemadmodum est apud Home-
rum. Hoc malum nascens qui sanare,
& istud uulnus Reip. alligare debue-
rant, Magni uidelicet quidam & po-
tentes ac sapientes uiri, ij prohi dolor,
(nam uereor ne fera sit querela) illud
auxerunt atq; irritarunt, & tanquam
ungues, ut aiunt, in ulcere, reddide-
rūt omnia indies peiora & difficilio-
ra. Ac nunc etiā nonnulli quasi con-
tendentes cum imppitate & pertina-
cia sua, non cessant exorto soli uerita-
tis, tanquā uelum mendaciorum obs-
ducere. Qui omnium uehemētissime
querunt

queruntur, & atrociss. uociferantur
 de corrupto seculi statu, de sublata
 quiete, de uitiorum impunitate: Cum
 ipsi manibus & pedibus obnixè o-
 mnia faciant, ne cōsistere impulsa re-
 spública possit. Cū ipsi soli turbato-
 res sint ueræ pacis, quæ nisi in perspe-
 cta & comprehēsa ueritate reperitur
 nusquam. Cum ipsi caput uitiorum
 defendant & ornent, Mendacia, er-
 rores, incertas sententias. Sed de his,
 deq; hac miseria temporū nostrorum
 disputatio, neq; iucunde esse ulli po-
 test, et nihil habet utilitatis. Neque e-
 nim in talibus quicquam p̄ficat φρενός
 νοσσοῦς ἰατρὸς λόγῳ, secundū Aeschyl-
 lum, quippe qui neq; morbum fatean-
 tur, neq; medicinam admittant. Secu-
 li autem huius cursus quasi tempesta-
 tis commotio, tristis ille quidem est et
 calamitosus, sed in ea ferenda sunt
 quæcunque acciderint. Et si hoc qui-
 bus diuina benignitas affuerit, ij se tās
 quā sub tectum, & ut Græci loquun-
 tur, ἕωδὸν σιέπω, recipere & aliquid

EPISTOLA

saltem incommodi uitare solēt, segre-
 gantes sese ab illis qui quasi gaudeant
 malis, ita his studiose implicantur, &
 fugientem communitatem furoris ac
 impiæ barbariæ. Cum igitur interdū
 contemplantem hæc omnia paulo in-
 tentius, desperatio me omnis prope
 felicitatis inuadere soleat, relabitur
 cogitatio ad pueritiæ institutionem,
 & huius ætatis curam, in qua profes-
 cito non nihil potest optimorum præ-
 ceptorum usurpatio, & nescio quo
 modo ueluti acies animorum dirigū-
 tur ad ueritatem. Non omnium quis-
 dem, nam non modo quorundam
 ἐν βαρβάρῳ βαρβαρικῶν τῆς ψυχῆς ὄμμα
 καὶ φρονιμῶν, ut ait Plato, sed cæ-
 citate etiā correptum est, uerum hæc
 tamen est sola ratio ac uia qua animi
 excoli, & mentes erudiri, & iudicia
 conformari, et uoluntates dirigi pos-
 sint: de quo alibi copiosius disserui-
 mus. Cū autem ea sit infirmitas ani-
 mi mei, ut quamuis sciam de bona &
 recta puerorum institutione secuturi
 tempo

NUNCUPATORIA.

temporis præclaram spem concipi so-
 lere, tamen nescio quo pacto nunc re-
 siliat ob hac spe assensio mea, fit, ut in
 rei ipsius consideratione, id est, pueri-
 lis educationis respectu sepe acquies-
 cam, euentumq; ut in cæteris permit-
 tam Deo. Atque nunc forte oblatas
 mihi fuit libellus quidam ante annos
 sane plures à me compositus, argu-
 mento paruo & de rebus exiguis, sed
 hunc cū relegissem, quasi uento quo-
 dam recordationis temporum illo-
 rum quibus ille libellus scribi cœptus
 & approbatione talis doctrinæ, ani-
 mus noster ad iterum edendum hoc
 scriptum impulsus fuit. Tu autem mi
 Vilhelme profecto agnosces quædã
 in hoc præcepta nostra, qui cum pro-
 lata primum fuerunt, illa incredibili
 studio & diligentia complexus fuisti.
 Eamq; ob rem cum hac quasi com-
 pellatione ad te hoc opusculum mit-
 tere uoluimus, simul ut & tua cogita-
 tio ad initia disciplinæ nostræ & ex-
 ordia eruditionis tuæ, reduceretur,
 simul

simul hoc ego ueluti colloquio cum
 absente perfruerer. Mihi quidem tuam
 coniunctionem & gentis & multo
 magis studiorum gratulor, & ualde
 letor, mihi deberi aliquam partem
 doctrinae & laudis tuae. Nam nisi tu
 puer meis monitis, adhortationibus,
 instigationibus, libenter paruisses, si
 ue castigationibus fuisses refragatus,
 fortasse tantas progressiones ad uir-
 tutem non fecisses. Tu uero non mo-
 do studiose nobis obtemperare sole-
 bas, sed tibi etiam ipsi cogitatione re-
 cti & honesti quasi stimulos admo-
 uere, ut ille leo Homericus,

*Οὐρηλι πλευράς καὶ σχία ἀμφοτέρωθε
 Μασίεται, ἔειδ' αὐτὸν ἐποτρυνών.*

De quo præclare idem Poëta ait:

Ἐρδ' τε οἱ κραδίη σένη ἄλκιμον ἦτορ.

Nam ubi non est in rebus bonis &
 grauibus ea cura, qua cor angit, &
 mens contrahi se sentiat, cum non
 amplum illud pectus generosi animi,
 quasi comprimatur, ita gestit sese ef-
 ferre & suas uires experiri, ibi nunquam

quam ullæ magnæ & memorabiles
 pugnæ, nec egregia certamina uirtu-
 tis eduntur. Sed iam dudum euagari
 orationem nimis longe animadu-
 erto. Quare redeo ad mentionem huius
 libelli: In quo ea exponuntur quæ
 sunt illa quidem puerilia, sed in pue-
 ris si forte neglecta sint, cognoscenda
 profecto etiam à grandibus & adul-
 tis. Atque erat animus hæc noua
 quadam appendice augere, sed nego-
 ciiis improuisis in editione occupato,
 cum pituita quoque mihi admodum
 esset molesta, hoc in præsentia consi-
 lium exequi non licuit. Adieci tamen
 sententias quasdam olim à me con-
 scriptas, quæ tanquam ab autoribus
 sapientibus ijs, qui ita in Græcia no-
 minati, & septem numerati fuerunt
 pronunciarentur, productis ad hoc
 ueluti in proscenium quoddam pue-
 rilis spectaculi, quod & ante ab Au-
 sonio factum esset, sed absq; hæc di-
 ctorum & sententiarum, siue, ut me-
 lius dicam græce, γνομῶν copia. Hæc
 tu mi

EPIST. NVNCVPAT.

tu mi Vilhelme & à me libenter acci-
pies, & cum ipse leges, tum, si uidebi-
tur, propones etiã principibus tuis,
in ista ætate ipsis quoque non futura
indigna, & tibi persuadebis, te mihi
merito obseruantix erga me tuæ esse
multo carissimum, neque ulla in re,
quæ quidem præstari possit, de
futurum tibi studium me-

um. Vale Lipsiæ, X.

Calend. Iulij

nij.

IOA

32

IOACHIMVS CAMERARIVS

VILHELMO MEGA-
LAE AMICO S.

Quæris adhuc nostra quæ res ætate, Vilhelme,
A puero mihi care, ac primis protinus an-
(nis

Et studiose mei & mihi pectore note fideli,
Damnaq; multiplicet sperataq; commoda tollat,
Nascentisq; premat doctrine lumen, & artis
Ingenue studium, & Musarum cuertat honorem?
An tibi nondum etiam liquet horum causa malorum,
Qui non Teutonicis solum peregrinus in oris
Hospes sed quoq; in Ausonia regione fuisti.
Scilicet haud te credo fugit quæ secula nostra
Exagitet rabies, furijq; exasperet orbem,
Obijciens odium ueri, extinctoq; pudore
In scelus impellat sprete pietatis, & illud
Aeternum non esse sinat uenerabile Numen.
Iamq; uel in ueteres referuntur pectora sensus,
Atq; mala errorum repetunt commenta priorum,
Aut uelut explosa iam relligione soluti
Inq; nefas animi inq; ruunt heu dedecus omne.
Ille igitur ueri contentus, quo male sana
Temporis atq; ignara Dei huius uita laborat,
Ac potius correpta perit cœu febris ab igne,

Tristia

Tristia cuncta uehit secum ceu flumen inundans.
 Hinc & debilitata iacet pietasq; fidesque.
 Iusticia & terras iterum uiolata reliquit,
 Atq; doli creuere, & amor sceleratus habendi.
 Est & amicitiae nunc plane nomen inane,
 Ridicula & moderatio nunc res esse uidetur.
 Ambitio uiget, & regina pecunia mores
 Et leges & iura domat. Vis esse beatus
 Inprimis, dulcemq; ante omnia degere uitam,
 Subijce te uitijs, atq; assentare potentum.
 Felix forte loco sed si cupis esse secundo,
 Obtrectare bonis studeas, reprehendere cuncta
 Ignorata tibi & uirtuti aspergere probra,
 Et struere insidias placidis, defendere fontes.
 Tertia erunt his desperatis praemia, nulli
 Qui fidum praebere uelit se, seuus, & in re
 Instabilis dubia, & nulla tractabilis arte,
 Vt quod Chiro tuum cacoethes nominat ulcus,
 Quodq; tuum medicus Mysorum Telephe ductor.
 Hoc ter terna Iouis redeat si tempore proles,
 Si citharam in medio Musarum tangat Apollo,
 Ipsa Minerua professa suas sibi publicet artes,
 Ad nummi auertet tinnitum atq; arriget aures
 Humanum genus, & quauis lucrum expetet e re,
 Lauticiasq; dapum sectabitur, & male luxu
 Non obseruatos uita breuis obteret annos.
 Quid quod & insanis ardet discordia rixis,
 Et ferro ac flammis toto furit impia mundo,

Hinc

Hinc Getico strictum gladium intendente tyranno,
 Illinc occiduis Gradiuo tractibus enses
 Exacuate, oleumq; incenso addente canino.
 Hos igitur mores inter uitæq; tumultus,
 Distractisq; animis placitorum in mille figuras,
 Quisq; suæ sequitur dum iussa cupidinis, & dum
 Turpe quod est non esse magis iam turpe putatur,
 Artibus haud locus esse bonis, haud cura pudoris
 Vlla potest, agitur uitij extorris honestas.
 Sed longæ finem, dilecte Villhelme, querelæ
 Ut faciam, ætatis præcidents crimina nostræ,
 Sic perturbatis quod proffit rebus utrique,
 Subyeiam, & soboles amborum paruula discat,
 Ut nostra utilibus claudatur epistola dictis.
 Nos igitur uero studeamus numen honore
 Diuinum & cultu uenerari quo iubet ipsum,
 Vnius illud adorantes in nomine Christi,
 Quod solum in terra ac coclo conferre salutem,
 Et nihil extra illud ualet, atque deinde modesto
 Et facili erga omnes animo esse uelimus, ut æqui
 Iusticiæq; tenax pectus sit, & haud uitari
 Se memor aut respectu odij aut patiatur amoris.
 Siq; frui uolumus non paruo tempore partis,
 Per sint parta nefas caueamus. Nam male parta,
 Ut uctus est uerbum, male dilabuntur. Ut autem
 Spreta iacet sepe & uirtuti obtrectat egestas,
 Sic insons præstat scelerato diuite pauper.
 Ne placeat nobis unquam assentator amicus,

Qui metuat uerbis presentem offendere, quiq;
 Ore leui uitiosa probet. Vitentur & illi
 Qui gaudent alijs maledicere: gratus & usus
 Sit nobis capitum, in qua sparsit longa pruinas
 Annorum series. Nunquam & nos dulcia fallant.
 Nam quæ præteriere sat inclusere malorum,
 Quorum facta fuit per Christum gratia nobis.
 Et plerunq; uoluptatis breuis est dolor ingens.
 Ac ita quicquid erit patienter ferre laboret.
 Mens non aduersis humilis, non læta secundis:
 Atq; bonam cunctis foueamus temporibus spem.
 Quamuis sollicito metuamus tristia corde,
 Sortis & intrepido toleremus pectore casus.
 Hæc alienarum in strepitu me scribere iussit
 A studijs nostris rerum ne sensibus apta,
 Nec uerbis ornata, erga te summa uoluntas
 Atq; Villhelme tui studium. Tu, quod facis, auge
 Nominis & famæ decus, & retinere memento
 Perpetuo propensum animum in nos atq; fidelem.

CHRISTE

CHRISTOPHORVS

COLERVS IOANNI COLE-

ro fratri S. carissimo, S. P. D.

MI FRATER, quam graviter afflicti sumus calamitosissimo casu mortis paternæ, uides. Orbati enim sumus non solū parente, q̄ ipsum ad summū dolorem satis esse possit, sed eo parente, q̄ excellens uirtute atq; sapientia nihil omitteret ad ætatem uitamq; nostram educendā ad decus atq; lauāem. Hæc tamen minus hac infirmitate animorum nostrorum p̄spicimus: sed illam suauitatem qua etiam alieni alliciuntur, qua nobis ille in eximio amore erga nos suo iucundiss: fuit, necesse est nos cum largissimo fletu & ingenti mœrore requirere. In quo eo est maior tua miseria quam mea, quod ipse uidisti morientem, ego audiui mortuum, & tu in illius complexibus hæsisti semper, à quibus ipsius cura & benignitas me dudum remouerat. Nam mihi ad omnem nunc quoq; non modo mentionem, sed cogitationem patris amissi lacrimæ oboriuntur, qui tamen iam me assuescebam, ut abesse ab illo posse mihi uiderer, cū quidem absente patre non carerem, sed quodam hoc ablegationis beneficio illius me frui intelligerem. Mihine enim

B 2

hic

hic metus in animo esset infirmo & puerili, qui neminis omnium attigit, mortis in hac etate, uita, ualitudine illius? Sed mi frater beatissimi patris nostri mortem deslere omittamus & ad illius potius imitationem nos comparemus, cuius singulare habemus exemplum uirtutis atq; etiam doctrine, quibus quantum præstiterit reliquis, ut nos iudicare non possumus, ita libenter audimus uterq; prædicari ab ijs qui possunt. Quod si non modo paternæ laudis acroama iucundum nobis fuerit, uerum huc quoq; uoluntas accesserit nostra, non solum propagandi generis nostri, in quod ab illo sumus procreati, sed etiam exprimentæ laudis, qua ipse excelluit, tum demum responderimus spei & expectationi illius, & mortuum quoq; uoluptate præcipua affecerimus. Quare mi frater hoc agamus, huc contendamus atq; enitamur. Si non consequi possimus, ut aliquando leuemus desiderium ciuitatis nostræ, quod illi moriens pater sui reliquit, at hoc uincamus, ne illo tali patre indigni fuisse uideamur. Mihi quidem eo minus ueniæ locus, quo melius à nostro patre mihi prospectum: cum ille me in optimi uiri sanctissimam disciplinam tradidit atq; commisit. Quem haud scio an afflixerit nuncius hic uehementius quam me ipsum, quo magis & bona patris nostri ipsi nota fuere atq; intellecta. Ut autem perspicere posses qualia nobis ab illo proponerentur, & huiusmodi istic quoque

que imbui præceptis, uisum est ad te cum hac ipsa non tam tui quam mei cohortatiuncula mittere quædam nostri magistri dictata, quæ mihi, siue quod ætati huic maxime conueniunt, seu quia sunt paulo diligentius elaborata quam ulla quæ in hoc genere cognoui, permagni facio: meoq; iudicio tibi nisi non uile neq; contemnendum munus, quod tu mi frater ita amplecteris, ut & explicare moribus & me diligere, & operam dare uelis, ut nostram matrem nunc quidem, ut par est, tristissimam fœminam morigeratione & officijs omnibus oblectes. Hoc nos facere maxime uult pater noster. Istud etiam scriptum cum nostro Paulo communicabis, quem non modo talia nunc legere, sed etiam intelligere par est: Nihil esse uirtute pulcrius, nihil honestate amabilius, nihil decore speciosius neque præclarius. Vale. Tubingæ

Sueuis, XV. Calend.

Iunij.

20
PRAECEPTA
VITAE PVERILIS.

ORVM præceptiones
& uitæ qui negliunt, ij
ne literis quidem unquam
bene instituunt pueritiam.
Quis enim credat in hac
esse parte diligentes, in illa
longe potiore altera desides
atq; socordes? Sed ne insti-
tutionem talem calumniari uideamur, cū plurimum
hi literatōres proficiunt, quid fiat uideamus. Nam
sere inducunt in aliquam linguæ Latinæ, uel etiam
Græcæ, cum præclare cecidit sententiolam, ulterius
enim ab hac ætate procedi non potest. Atq; hoc ipso
operæ suæ quam pueris erudiendis dederint precium
quod sit, se fecisse existimant. In quo non mediocris
error in est, quod eruditione non tam linguæ quam
animi, informata tenella ætas ad doctrinam atq;
uirtutem capeffendam idonea esse soleat. Neq; hoc
agendum ut solum belli locutores, sed etiam actores
boni uitæ existant: quin etiam illarum linguarum
sermo, nisi morum atq; honestatis totiusq; uirtu-
tis rationem atq; disciplinam tradere posse crede-
retur, nunquam tanti fieret, ut in illo perdiscendo
tantum temporis tantumq; laboris atq; sumtus im-
pende-

penderetur. Vt autem omnium artium sunt quaedam
 initia seu potius progressionem, sine quibus ad illa-
 rum cognitionem perueniri nequeat, quae tamen
 ipsae artes non sunt, ut in Grammatica cognitiones
 literarum, in Rhetorica ea quae primae exercitatio-
 nes nominantur: ita artis uitae, ac morum quasi ue-
 stibula quaedam putanda, ea quae ciuilitas & elegan-
 tia, seu moderatio dicitur, decus plane ipsum & pul-
 critudo uirtutis, qui tanquam flosculi in puerili ae-
 tate & magis eminent, & suauiores esse consueue-
 re. Huius partis, quod pauci didicerint, minime est
 his temporibus uulgaris ac usitata doctrina: quam
 breui scripto complecti uisum est, ut in hac quoque
 consulatur studio meo ciuibus meis, qui rusticitatis
 nomine ab antiquo reprehenduntur. Erit autem hoc
 pro indice faciendorum fugiendorumque bonae indo-
 lis pueris. Ipsa enim res non poterit nisi quotidia-
 nis monitis ac animaduersionibus perfici, praeser-
 tim in quadam non parua diuersitate rei, loci, tem-
 poris, gentis, personae, quibus non solum praecipia-
 tur ipsis, sed quo praecipia etiam referantur & ac-
 commodentur. Duplex autem fere est puerilis in-
 stitutio. Vna in literis ad uitam placide inque ocio
 ac quiete degendam, cum cultu uirtutis & inno-
 centiae, quomodo perpauci sunt, qui suos liberos edu-
 ci uelint. Requiritur autem, ut uerum fatear, in his
 parta iam quae sita; res, quae uitae sic, quemadmo-
 dum dixi, degendae sufficere posse uideatur. Quae si

forte copiosa amplaq; non sit, sufficiat tamén optimis imbuto præceptis temperantiæ, parsimoniæ, patientiæ. Sed quoniam his temporibus uirtus & honestas neq; magni fieri neq; ualde speciosa uideri solet, propterea quod potentia & opes, superbiq; harum affectatrix corroborata æquabilitatem atq; modestiam oppressit, ideo ut dixi paucis, neque ut uulgus æstimat, sed uere beatis, relinquenda est hæc institutio, neq; tractanda in præsentia. Altera est iuuentutis, ad uitam communiter & pro seculi sui natura agendam: in usurpatione honorum atq; publicorum munerum, tam in ciuitatum quam religionis administratione, itemque quasi artificio ac quæstu quodam scientiarum: q̄ tanquam inter illam directam ad uirtutem uiam, & deflexam alteram ad uitia, media est interiecta, qua ingredientiæ plurimum laudis & utilitatis cum sibi tum suis, sed & alienis cõciliare consueuerunt. Neq; hominum communi iudicio quicquã præterea quam huius uiae ingressus approbatur. In qua qui processere longius, magni & præclari, qui segnius, mediocres quidem, laudabiles tamen & ipsi habentur. Sed fuit tempus cum studia literarum ad ridiculum quendam deprauata modum, non solum non erudirent cultores suos, sed nacta sæpe non infelicia ingenia corrumpent, unde est factum ut iam probro ab intelligentioribus uerteretur studuisse literis. Neq; ulla res alia studiorum illam miseriam defendit & continuit, quam

stultitia

stultitia hominum atq; fatuitas. Quicquid enim esset id quod e scholis emanaret, inueniebat protinus ubi resideret. Neq; fuit illis seculis melior neq; expeditior quaestus, quam hic miserorum et inanū studiorum, quo crimine etiam nunc urgetur uera eruditio, quia a paucis perspicitur, cum barbariae turpitude manifesta sit omnibus. Multi etiam inueniuntur, qui modestiam, uerecundiam, pudorem, quum non possint non custodire studiosi bonarum artium. contrarias esse res putent uitae utiliter agendae, in quo ferociam, audaciam, impudentiam plurimi fieri intelligunt. Qui quidem sunt, siquidem uidebuntur boni uiri esse, exorandi nobis, ne praesentis temporis falsam quandam speciem utilitatis plus apud se, quam rectam & constantem rationem ualere patiantur: Sin erunt, quales multi sunt, improbi, scelerati, audaces, facinorosi, tanquam feras bestias declinemus, iustissima in desperatione, castigari oratione aut meliores reddi posse. Nostrorum autem studiorum castitatem tanquam pudicae uirginis magna cum cura custodiamus, quae si habemus reduta ad ueritatem ab illis superiorum temporum erroribus, amitti debemus ut omnibus modis integra & sincera conseruemus, neue committamus leuitate nostra ut ullius turpi cupiditati ancillentur. Cum autem uarietas maxima sit in uita humanae generibus, uideri alicui possit educationū etiam discrimina tenenda esse, sed hoc aliter se habet: puerilis

enim institutio uniusmodi est & simplex, quamuis
 exeat in non unum modum uitæ. Sicut athletarum
 cibus idem & corporis cura una proponeretur non
 ad eadem certamina, cum alij luctatores, pugiles alij,
 alij pancratiastæ, nonnulli in quæstiones euaderent.
 Non igitur metuendum ne parum aptus futurus
 sit puerilis animus uera ratione literis ac moribus
 institutus, ad quancunq; professionem & artem fa-
 ciendam. Et ubi primum adulescere & quasi confir-
 mari ingenia ætate coeperint, ad cuius uisum fue-
 rit professionem artis, aut cuiusq; generi uitæ pue-
 rum applicari oportere, cum eorum sententia quorū
 potestati erit subiectus, tum de ipsius natura ac in-
 dole, eo etiam per hæc communia studiorum & ui-
 tæ præcepta sensim indicemus. De quo quidem dis-
 serere præsentis instituti lociq; non est. Atq; his ex-
 plicatis, nunc quæ discenda faciendaq; ingenio pu-
 ero de præceptis bonarum artium uideantur, sub-
 ijciam: ut, quemadmodum initio dixi, sit quasi pro-
 indice hoc scriptū eorum, quæ omni tempore studio-
 rum suorum, ex libellulis suis & dictatis magistro-
 rum cognoscenda & percipienda pueri sibi sciant.
 Ac primum de discendo, qua uoce studium litera-
 rum accipi uolo, dicam Diligenter & attente audi-
 ent pueri prælegentem magistrum, & assuefacient
 ori sua ad ueritatem lectionis & pronunciationis
 cum literarum, tum syllabarum atq; dictionum ad
 exemplum prælegentis. In hoc præcipuam operam
 ponent,

ponent, ut quoad eius fieri possit, uernacula lingua
 & oris uitia corrigantur. Quae iussi erunt, siue ex
 libro recitare, seu reddere memoria, ea dabunt ope=
 ram, ut liquide, distincte, clare pronuncient, non
 obruentes alias uoces alijs neq; confundentes tex=
 tum lacerantesue filum orationis. Inprimis caue=
 bunt, ne ultimis, id est, terminalibus syllabis lite=
 risq; dictionum dehiscente palato, sonus interci=
 dat, quo peruersus fieri quicquam nequeat. Acci=
 dit autem hoc plerumq; pueris metu erroris, cum
 non comprehenderunt certas inflexiones uocum,
 quare erit hoc proxime a lectione elaborandum,
 ut bene & diserte omnes uoces quas terminantes
 syllabae in alios atq; alios fines declinantur, flecte=
 re pro uniuscuiusq; natura discant. Cum haec fece=
 rint simul etiam describere ipsi & effingere lite=
 ras tentabunt, & easdem syllabis intexere, sylla=
 basq; ipsas dictionibus complecti. Interea si quid
 proponetur Latinae scripturae, si qua sententia me=
 morabitur, si uox exponetur interpretatione ma=
 gistri, notabunt diligenter cum intellectu suo ap=
 prehendentes, tum excipientes chartulis suis. Neq;
 ulla res assidentem puerum in ludo magis ornat,
 quam proposita charta & in dextra eminens pen=
 nula. Nisi autem erit iam statim in puero animus
 discendi cupidus, & quasi suspensus de uoluntate
 magistri, non uagus cogitationibus, non aliud a=
 gens, haud unquam bona mihi spes fuerit laudabi=
 lium

lium in studijs progressionum. Vt enim statim urtica, & cancri retrocedunt, & echinus asper est, ita prauitas ingeniorum etiam in teneris non esse occulta solet. At ille, ut Virgilius canit :

Continuo pecoris generosi pullus in aruis
 Altius ingreditur & mollia crura reponit.
 Primus & ire uiam & fluuios tentare minaces
 Audet, & ignoto sese committere ponto.
 Nec uanos horret strepitus. Illi ardua ceruix,
 Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga.
 Luxuriatq; thoris animosum pectus.

Similiter & egregia statim in pueris indoles elucescit, & secundum honestatem sese incitat. Non autem placent mihi quidam procaculi & animo ac ore faciles atq; prompti, praecepta magistrorum non sequentes, sed anteuertentes audacia sua. Intelligi enim uolo nihil laudabilius neq; melius ad spem bonam in puero esse uerecundia: quae sit tanquam fundamentum uirtutis. Absq; hac si quis in literis ad frugem peruenit, inter rarissimos casus numerauerim. Est autem puerilis aetatis propria commendatio uerecundiae & pudoris, sicut uirilium constantiae, senum grauitatis. Puer quidem qui uereri nesciet, nunquam faciet officium suum. Sed redeo ad rem propositam. Memoriae quae praecipientur mandari, ediscentur cum diligentia, non temere corripientur. Ita & animi haec pars recte exercebitur, & quae praecepta fuerint poterunt retineri. Praecipuam
 uero,

uero sentient utilitatem, si non modo autorum cer-
 tos locos aut textum scriptorum, sed etiam inter-
 pretationem à magistro accommodatam memori-
 ter recitare posse didicerint, hoc memoriam mirifi-
 ce exercet, & intelligentiam excitat, & illam ne-
 glectu innascentem socordiam excutit. Cum iusserit
 magister sententiam aliquam in Latinum pueros
 conuertere, pro se quisq; annitetur, ut quam bel-
 lissime absoluat pensum suum, neq; operas conferent
 neq; doctrinulas suas inter se quasi mutuabuntur.
 Nam debet magistro, ut uniuscuiusq; ingenium, ita
 profectus quoq; esse notus. Vt autem dicam breui-
 ter uniuersa: Recte se gerent pueri, si uersabuntur
 in studijs suis cum diligentia & cura, absq; callidi-
 tate & nequitia. Quid ego curare quod agendum
 sit eum putem, qui sedeat post libellum caput ma-
 nu sustinens nixa cubito, qui ad omnem strepitum,
 uocem, sibilum, oculos, caputq; circumagat, qui mus-
 tet aliquid, inhiet parieti aut tecto, oscitet, tantumq;
 non & stertat? Summa igitur est in hoc, quod dixi,
 cum diligentia & cura uersari in studijs. Et quod
 addidi, sine calliditate & nequitia propter impro-
 bos et ueteratores quosdam pueros, qui quasi alea lu-
 dentes, nihil agunt simpliciter, aperte, fideliter: neq;
 unquam nisi metu suum officium faciunt, à quibus ut-
 tijs abesse oportebit eos qui spem facturi sint magi-
 stris frugis bonæ. Dixi de studio, superest ut morum
 præscripta persequar. Nemo fuit unquam ueterum,
 qui

qui uite præcepta daret, qui non à ueneratione & cultu numinis ordiretur. Quod eo magis custodiendum nobis est, quo certiora de diuinitate omnia nos habemus. Principio igitur casta mente Deum pueri colere & adorare discant. Libenter audiant quæ pietatem erga illum instruere & augere possint. Hæc qualia esse debeant, magistri iudicium & cura fuerit. In sacris concionibus libenter, sedulo, studiose aderunt. Inter ceremonias, ritus, operationes sacrorum, astabunt uerecunde & composito ore ac quieto uultu. Deum tum maxime aspiciere ad se arbitrabuntur, coramq; illo se astitisse. Precibus operam dabunt, non in coetu solummodo & conuentu hominum sed etiam ubi soli erunt. Harum formulas præscribent magistri. Secundum Deum obseruabunt uenerabunturq; parentes suos, & si quibus par debetur reuerentia, ut sunt cognati & consanguinei, & illi in quorum tutelam sorte uenerunt aut dati sunt, & quibus ad uirtutem educandi commisi fuere. Hos uel uerbulo offendisse pro piaculo ducent. His parebunt monentibus, non irascuntur, si quando ita poscente re castigauerint, Ut autem, quemadmodum Horatius ait:

Nemo adeo ferus est qui non mitescere possit,
Si modo culturae patientem commodet aurem:

Sic opera omnis quæ in refragantibus istis castigationi, & indignantibus monitioni, & contumacibus sumitur, perit. Optandum quidem, instituen-

dum bonis artibus ac moribus eum contingere puerum, quem uerba moucant. Nam uere dicitur, uix unquam plagis meliorem fieri qui uerbis non corrigatur. Si tamen, ut nostrorum hominum magna est feritas, uerberibus usus indigere uidebitur, non patientur ea magistri requiri, quæ inflicta sic debent æquo animo ferre puer, ut tantum caueat, ne quando iterum merito sustinenda sibi sint. Proximus ab his, quos diximus uenerationis debetur senibus locus: qui & ætate sunt parentibus proximi, & adolescentiam exemplis & doctrina instruere possunt. Erga alios autem cunctos gerent sese placide, mansuete, uerecunde, non procaciter, ferociter, impudenter, imprimis cum æqualibus suis amabiliter uersabuntur. Thracica hæc est disciplina, cohortari pueritiam ad detrectanda imperia, referendam uim atq; iniurias, reclamaciones, repugnandum, ulciscendum, quæ cultu Musarũ, sicut est, alienissimæ habenda. Quid ego moneam de mendacio, perfidia, maledicentia, odio, calumnijs uitandis, quæ etiam in adultis abominamur? Quod si quis ita malus fuerit natura ut his uitijs immedicabiliter laboret, eum è cœtu studiosorum tempore submouendum censuerim, ne tanquam una morbida ouis totum gregem inficiat. Si quem puer æqualium suorum intelligit se doctrina aut exemplo instruere posse, illum præ cæteris diliget, colet, complectetur, studebitq; eius intelligentia doctior, & ductu melior reddi. Turpissima res est im-
 prudentia,

prudentia, sed in pueris precipue quos conuenit &
 ore, lingua, & animo prudentes esse. Non igitur in-
 tuebuntur toruum aut immane, sed oculos saepe de-
 mittent. Aspicient libere non audacter. Non petu-
 lantes, garruli, litigiosi, non contumelioso sono ora-
 tionis, non peruicaces neq; temerarij. In stando habi-
 tum corporis conseruabunt decentem & rectum.
 Ante se manus, pariter pedes, os rectum tenebunt.
 Omnino loquentur pauca, sed presentibus natu ma-
 ioribus, aut dignitate & genere praestantibus, pau-
 cissima. Secundum Epicharmi praecipuum. ἄλλὰ σι-
 γῆν ἔσ' ἀγαθὸν ὄνεια παρ' ἐοῦλα νεώτορες, id est,
 Est bonum silere, quoties forte adest potior aliquis.
 Et rectissime dicitur non saepe nocere tacuisse: noce-
 re saepe locutum esse. Et Teutonica lingua laudabile
 esse silentium, sed laudabilius loqui, si quis bene et re-
 cte sciat. Quod in pueris uix euenit unquam, pro-
 pter imperitiam & infirmitatem mentis. Loqua-
 culi igitur fere & uani sunt, etiam cum ille prom-
 tus sermo aliquid habet quasi elegantiae: suntq; simi-
 les linguaces isti solstitialibus flosculis, qui repente
 exoriuntur, repente occidunt: haud enim fere per-
 ueniunt ad bonam frugem. Si quis aliquem rogaue-
 rit puerum, respondebit ille tum demum cum finem
 dicendi interrogator fecerit, non interrumpet ser-
 monem. Respondebit autem non temere neq; subito,
 sed cum ea, quam aetas haec fert, cogitatione atq;
 modestia. In uniuersum quidem cogitatio exquisita
 huius

huius ætatis nulla: Quædam tamen attentio est earum rerum, quarum præcepta & doctrinam perceperit. Nimum quidem & quasi senile quiddam sapere pueros, ita est ingratum, ut etiam auersari soleamus, & odisse senili pueros sapientia. Sed non tamen ferendi sunt omnia temere dicentes atque facientes. Cogitabit igitur hoc saltem puer prius quam quicquam dicere facereue incipiat: num laudabile id sit, atque hoc de præceptiunculis magistrorum suorum exquireret. Si laudabile esse inuenerit, aggredietur, & quidem confidenter. Sin contra, refrenabit incitatam cupiditatem suam. Si uero dubitabit, tantisper continebit se, dum quid recte fiat constitutum certumque habuerit. Qui enim ad omnia feruntur, ut quicquid subiit animum & cupiditatem, nunquam non peccant: etiam cum forte non uitiosissime cecidit quod egere. Nam in hoc ipso culpa est, quod fecerunt temere, etsi uix unquam quæ hoc modo suscipiuntur recte fieri solent. Decet & honorem præfari, & gestu significare reuerentiam, cum persona eius qui colloquetur merebitur. Hæc sunt apud alios atque alios aliusmodi. Apud nos & nudari capita, & modice flecti genua, & appellari domini, uel etiam cum appendice uenerabiles, clementes, magnifici domini, consuevere. Turpe est astantem diuaticare crura, turpius crebro mutitare aut contorquere: Sed & manus ociose esse debent, siue quid illis tenetur, seu uacua compositæ sunt. Has pestinatim

inter se complicare ominosum uulgo creditur, certe tristitia animi est indicium. Non laudo mentum affigere pectori, & nimium deiectis humi oculis consistere. Multo melius uerecunde intuebitur colloquentem puer, nisi aliqua illius oratio pudorem & erubescenciam efficere debeat. Incuruare collum indecorum est. Ansatum, ut Plautus dixit, astare, & ingredi militari gestu non decet: crebro circūspicere & incedendo se conuertere, multo minus, id quod & Spartiatarum disciplina fieri passa non est. In sedendo similiter & pedes & manus ociose erunt, nisi cum in accubitu ad mensam cibus capietur. Non contrahentur humeri, neq; gibbo tergum deformabitur, quod a prauis fit, neq; oblique collum detorquebitur. Quid ego aut pedores, ructus, sputa prohibeam, quae nulla anus rustica fert in suo filio: Sed agendum si quid erit pueris, siue suarum seu aliarum rerum, ut quibus forte ministeria incubunt: amittentur ut fiant omnia strenue, accurate, paulatim, grauius, non oscitanter, negligenter, praepostere. Inseruiant omnibus libenter & studiose, alacritate animi & facilitate maxima, habet enim hoc eximiam in pueris laudem. In his potissimum & segnicies & festinatio est uitiosa. Videas enim quosdam somniculose omnia, quosdam concitate & turbulente dicere atq; facere. Inter haec medium, ut semper, laudatur: Quo non decus solum praestatur, sed utilitas quoq; nam & negligentia & festinatio nimia, fere detrimen-

detrimetosa esse consuevit. Quocunq; manus pro-
 ferentur, eodem & oculi intenti sint, quod a stolidis
 istis & furibundis fere non modo cum dedecore, sed
 etiam damno negligi cernimus. In ministerio neque-
 unt uniuersa quæ facienda sint enumerari: ex his
 autem generalibus præceptionibus facile pspicientur
 a non prsus deplorati ingenij puero. Sed cum ci-
 bum capiunt pueri multum dedecoris admittitur
 a non bene institutis. Docent aut hoc matres etiam,
 non ingerendas in patinas manus a pueris, præuer-
 tentibus in esca sumenda alios potiores. Moris etiam
 est Teutonicis pueris & fœminis, cibum præsertim
 paulo lautiozem ex patina acceptū alijs super orbis
 culis apponere. In quo genere innumerabilib. quos-
 dam festiuitatibus studere uideas, sed sunt plera-
 quæ muliebria. Hoc igitur facient pueri, ut retineant
 q̄ ante ipsos appositum fuerit, nisi plus sit quam ut
 sine crimine uoracitatis absumenturi esse uideantur.
 Quod si accidet, desecabunt aliquantulū, apprehen-
 dentes manu particulam quam ipsi edant, reliquum
 confixum cultello reponent, aut ante illum a quo to-
 tum acceperant, aut si orbem illius occupatum ui-
 deant, alteri pximo, aut in patinam referent. Nisi
 pisces forte appositi sint: horū enim particulas scin-
 dere aut configere uitiosum putatur. Reliqua non ui-
 dentur digna, in qbus obseruandis pueri desudent,
 propria muliercularum & ineptiarum aule. Inter
 edendum cauebunt ne quid ore excidat: ne turpiter

& inflatis buccis mandant cibos, neue plus iusto
 in os semel infarciant. Non properabunt comeden-
 do, cibos bene conficient dentibus. Interea cauebunt
 ne labris neue dentibus sonitus aliquid emittant.
 Eoedum est fodiendo eximere cultellis si quid forte in
 tra dentes adhaeserit. Calidiusculas offulas & ius-
 cula non afflabunt uehementer, & tanquam e' solli-
 bus plenis buccis. Sunt qui ad omnem etiam leuissi-
 mum nisum sine caussa anhelant: sunt q' etiam asti-
 dentes obstreperum quiddam de naribus spirant, q'
 uitiosissime fieri putandum. Labra continebunt cum
 eipus mandetur, neq; sinent hiare. Lingua quasi ex-
 purgare interius dentes ac palatum, & buccas la-
 bere foedum est, foedius exterius labra. Comedant
 sane si esuriunt, neq; dubitent modeste & decenter
 capere cibum quicumq; affuerit: recusare enim ob-
 latum, & simulare satietatem, stolidæ est ciuilitatis,
 sed & ingurgitare sese, rusticum. Potu sedetur sitis,
 non imudentur guttura ac uentres. Videas quos-
 dam sic bibere ut spiritus excludatur, quibusdam la-
 crimas extillari, quo qd possit magis contrarium ac-
 cidere bonis moribus? Similiter properando comit-
 tere, ut aliquid potus effluat ex ore, indecorum. Cul-
 telli propter orbiculos repositi, cum usus poscet, sci-
 te manu capientur reponenturque in locum suum,
 non iactabuntur digitis. Videas quosdam sic cape-
 re, ut q'a non quadrent sectionibus impingant ma-
 nubriolum in mensam, & aptent sectionibus pre-
 hensionem

bensionem cultelli, quod fit magna cum turpitudi-
 ne. In patinas uero præmorsum inferere, & in ijs
 cibum ante se coaceruare longe turpius. De totus
 panibus tantum decident, quantum uolent⁹ esu ab-
 sumere: nam fragmenta relinquere, uitiosum est.
 Ossa spinasq; & qcquid edi non potest aut solet, in
 summo orbiculo bellule cõponent. Omnino autem
 refragari natu maiorum iussis, quod uulgo laudatur,
 non debent, sed illis parere cum pudore. Nam quæ
 hæc fuerit ciuilitas, recusatione sua puerum impro-
 bare grandioris uoluntatem, aut illo se prudentio-
 rem intelligi uelle? Sed inquit dare hoc moderati
 animi significationem, quod falsum est: simulata
 enim ista sunt & ficta. Quare et locum quem gran-
 dior natu assignarit capiet uerecunde pueri, non uo-
 lent se retinentes attrahi, & cibum sument & qc-
 quid dabitur, gratiamq; agent paucis. Volo enim
 simulationes à puerili ingenio abesse. Fieri fortasse
 quidem possit ut in hac usitata uulgariq; inscitia
 alicubi in uita & conuictu hominum recte adhibe-
 antur, sed hoc erit prouectorum ætate & non im-
 peritorum iudicium. Valde autem prodest cum hæc
 in parte tum omni uita instruenda, proponere sibi
 aliquem cuius uitam moresq; probari sciamus, quem
 imitari & seq cuiusq; similes esse nos uelimus. Pa-
 riter & rusticos ac aberrantes à decore uite & mo-
 rum intuebimur, & studebimus deformitate quam
 in illis animaduertimus carere. Hoc præcepto nul-

lum in genere melius neq; utilius dari potest. In reliqua uita uanitas & leuitas aberit. Neq; oculis neq; auribus aliena captabuntur. Ex quo genere furaces non uerbis modo sed etiã supplicijs coërcendi. Istis uero curiosis, & auscultatoribus & inhiantibus ijs quæ dicuntur & fiunt: nemo est qui non merito iratiss. esse soleat. Leuitatem enim animi sui produnt, & sua negligunt, & cognitionis curam futiliter impendunt. Non uolent unquam pueri deprehendi in aliquo opere aut factò, q̄ pœnam merentur. Itaq; non fugitabunt obuios, aut latebras quærent, aut oculis conspectuiq; uenientium se subducent. Hæc enim formido ex animo peccati sibi conscio nascitur. In uestitu & cultu mediocritas & mundicies hanc ætatem imprimis decet. Vestimenta igitur comparabuntur pro consuetudine & more & præsentis temporis & usus. Nisi in his ita inerunt uitiosa quæpiam ut non ferenda esse uideantur. In quo genere sunt hæ lacerationes, & uarietates uestium, & ista consecata, dissipata, religata, neq; usu commoda, neq; specie pulcra. In calceis uincula semper, aut ipsi ita facti erunt, ne de pedibus delabantur. Vestimentorum autem quicquid erit, sordibus & luto careat. Capilli mane pectantur, lauentur manus & os. Immundo puero nihil esse odiosius potest. Foetores & mucos intolerabiles fere omnibus propter nauseam esse solere scimus. Similiter & sputorum foeditas & pustularum ab oculis homi-

hominum remouebitur, cuius offensio ingens esse consuevit. Reliqua omnia erunt, ut semel dicam, decora, status, sessio, incessus, compositus uultus, mitis oculi, pressa labra, nihil contortum, nihil seuum, nihil inflatum, status rectus itemq; sessio, incessus planus & æquabilis, nec exultatione, nec lentitudine, neq; festinatione, culpandus: oscitationes, contentiones artuum, & quicquid supinitatem animi perdit, comprimetur. In iocationibus & ludis dissolutio aberit, remissio animi usurpabitur. Et quæ ludorum mentio est à me facta, sciendum neq; prorsus his interdici, neq; temere omnes concedi oportere. Ita enim nunc est in moribus, ut uulgo neq; turpe neq; flagitiosum ducatur alca ludere, in quo & moribus & legibus ueterum infamiam fuisse constat. Ut igitur consuetudinis potentia etiam hac in re succumbemus, ita non patiemur pueritiam deformari hoc uitio. Quod si nostris hominibus aliquando meliores & pulciores delectationes, quales maxime sunt studiorum & doctrinae arridebunt, facile hæc deformitas & apparebit & odio habebitur. Pueri in uerborum iocationibus ab obscœnis odiosisq; dictis abstineant. Ludis cupiditas uictoriae asit, absit lucri, absint contentiones, rixæ, iurgia. Suppeditant aut pueris materiam ludorum foris pila, cursus, saltatio, pugna, lucta, quæ ipsa utiliter sunt propter corporum exercitationem. Domi autem & intra conclauia, cum alia tum scrupi & latrunculi, quibus

in ludis gloria adultis quoque ingenij magis quam
 questus spectari solet. Sed quia, sicut initio facturum
 me testatus sum, breuibus quibusdam praeceptis for-
 mam magis puerilis uitae perstrinxi, qualem illam
 censere esse oportere, quam descripsi & quam om-
 nibus numeris suis absolui, neque sum huius aetatis
 terminos transgressus, & tamen non solum nihil no-
 cuerit, sed etiam profuerit admodum, sequentis ui-
 tae quoque rationem propositam his esse, ut quo sibi
 perueniendum sit, iam ante quale sit, perspectum no-
 tumque habeant, uisum est hoc loco Isocratis diligen-
 tissimi & doctissimi uiri, de adolescentum laudabili
 uita praeceptiones, Demonico explicatas subijcere.
 Quem autorem pueri audient tanquam numinis uo-
 cem, cum hoc certe rectae institutionis & uerarum
 admonitionum opus coeleste sit & diuinum. Pollici-
 tus autem est Isocrates eo in sermone Demonico sub-
 iectionem earum rerum quas res adolescentes appe-
 tere quasque fugere rectum esset: etiam quibus cum
 uiuere & quem ipsi in uita degenda modum uiamque
 tenere deberent, quas post longiusculum sane proce-
 mium ita exponere est orsus. PRIMVM om-
 nium pietatem colito erga Deum, non modo sacris
 operando, uerum etiam praestando fidem & facien-
 dis promissis. Atque hunc ille quidem locum expli-
 cuit, p ueteri gentis suae religione & ritu, qui nunc
 obsoleuit, & merito improbatur. Reliqua sunt fe-
 re ut sequitur. ERGA parentes eum te praestes
 quem

quem optares sentire erga te filium tuum. CORPVS sic exerce ut non tam roboris quam ualitudinis rationem habuisse uideare, quod ita maxime consequere, si exercendi finē satietatem, non defectiōnem uirium feceris. CACHINNORVM proteruitatem respue. Sed neq; audacia in uerbis tibi probetur: quarum illa stultitiæ, hæc uesaniæ significationem dare solet. QUAE factu turpia esse cognoueris, ea ne dici quidem honeste posse speres. SIC compone uultum, ne tristitia in illo, sed seueritas appareat: nam illa contumaces, hæc prudentes uideri facit. NIHIL rerum omnium pulcrius neq; decentius esse arbitrere, mundicia, pudore, probitate, temperantia, quibus uniuersis contineri mores adolescentum putantur. NUNQUAM admittes in te flagitium aut turpitudinem, quia clam fore speraueris. Nam ut maxime alios celare possis, tu tamen tibi certe eris illius conscius. DEVM time. VENERARE parentes. REVERERE amicos. PARETO legibus. SECTARE uoluptates laudabiles. Delectatio enim cum honestate coniuncta res optima, sine hac deterrima est. PERTIMESCE fistas etiam calumnias. Nam uulgus non ueritate sed opinione regitur. IN omnium rerum actionibus existima neminem esse quem illæ fugiant. Ut enim in presentia factum occultes, postea tamen aliquando perspicuum futurum est. PRAECLARVM tibi fuerit non fecisse ea, quæ in alijs reprehenderis

henderis **SI STUDIOSE** discas, multa discas.
QVAE iam tenes studio & usu custodi, quae ignoras
 doctrina acquirito. Nam perinde turpe est utilens
 orationem atque amicorum preciosa dona respuere.
QVICQV ID ocij in uita suppetit fac impendas
 discendi audiendiq; studio. Ita enim facile discas, q̄
 alij magno labore inuenerunt. **DOCTRINAE** co=
 pias diuitiarum copijs pluris facito. Hæc enim cito
 dilabuntur, ab alijs quæ didiceris nemo auferre ti=
 bi poterit. Sola enim est omnium partorum sapien=
 tia immortalis. **NE** pigeat te longo etiam itinere
 professores utilis doctrinæ sectari. Nam turpe fue=
 rit, cum mercatores tantum pelagi nauibus eme=
 tiri non dubitent, quo rem suam augeant: nolle ado=
 lescentes terrena uia contendere ad intelligentiæ
 suæ incrementum. **SIC** esto moratus, ut & liben=
 ter salutes, & colloquere cum omnibus, & alijs cõ=
 mode respondeas. **COMIS** esto erga cunctos: vsus
 autem intercedat tibi cum optimis. Ita enim non
 habebis odio, & amicos parabis. **NE** sæpius eos=
 dem interpella, neq; multum ijsdem de rebus. Om=
 nium enim rerum satietas est. **EXERCETO** te
 laboribus uoluntarijs, quo possis et contrarios susti=
 nere. **QVIBVS** scriuire animum turpe est, his an=
 nitere ut superior sis, quæstu, ira, uoluptate, mero=
 re: quod consequere si pro lucro non opulentiam sed
 gloriam & laudem duces. Sic autem irascere deli=
 ctis aliorum, ut alios tuis uelles. Turpe uero puta=
 bis ser=

bis seruis te imperare, & ipsum seruire libidini.
 Postremo cōtemplans aliorum calamitates, recor-
 dabere te hominem esse. **HAVD** fidelius pecuniæ
 quã uerborum deposita conseruabis. Boni enim ui-
 ri magis moribus quam iureiurando credi oportet.
TAM indignos fide improbos quam dignos probos
 habeto. **DE** ijs rebus quæ effrendæ non sunt, noli
 communicare cum ullis, nisi quorum forte non minus
 quam tua intererit silentium. **IUSIVRAN-**
DVM si exigetur, dabis: uel ut te nefario crimine,
 uel ut amicos periculis liberes. Pecuniæ quidẽ gra-
 tia caue. Deum iuratus unquam sis, etiam in ueri-
 tate, alij enim peierasse, alij auarum te esse existi-
 mabunt. **NE** iungas amicitiam cum quopiam, nisi
 exploraueris prius qualem se erga priores amicos
 suos gesserit: quem enim inueneris illis fuisse, eum
 tibi quoq; pmittas licebit. **AMICITIAM** cū nemi-
 ne cito iunxeris: sed initam dā operam, ut tuearis.
 Pariter enim turpe est, amicum habere nullum,
 & crebro mutare familiaritates. **IN** amicitia peri-
 culum damnosum ne facito, neq; tamen non factum
 periculum uelis. Quod tum fiet, si in copia egesta-
 tem aliquando simulaueris. **DE** ijs quæ proferri ni-
 hil nocuerit communicā cum alijs tanquam de secre-
 tis. Si enim illorum te fides fuerit frustrata, sine tuo
 hoc accidet detrimento: sin non fuerit, magis pro-
 batos mores eorum habebis. **DE** amicis iudicare po-
 teris & cum res aduersæ erunt, & cū socius periculi
 quere

queritur. Nam aurum igne, amicitia uero rebus
 aduersis probatur. VSVS amicitiae ueris. anteuer=
 ti amicorum petitiones, & succurri illis ultro tem=
 poribus ipsorum. AEQVE turpe puta uinci inimico=
 rum malefactis, & superari beneficijs amicorum.
 FAMILIARITATES tibi eorum placeant, non
 solum qui malis offendantur, sed etiam qui bonis non
 inuideant. Inuenire enim multos est, qui grauiter se=
 rant amicorum infortunia, sed qui ijdem & succes=
 sibus inuideant. ABSENTIVM amicorum men=
 tionem apud praesentes facias, ut illi de se absenti=
 bus idem te facturum sperent. VESTITV utere
 elegantij, non exquisito, ut uenustati non comitibus
 studere uideare, quorum alterum magnificentiae, al=
 terum leuitatis est. NE queras infinita bona pos=
 sidere, sed mediocribus frui. DESPICITO studia
 diuitiarum flagrantes, cum ignorent quomodo par=
 tis uti conueniat. Perinde enim faciunt ac si quis
 equum paret sibi equitationis imperitus. **DIVI=**
TIAS fac pro facultatibus tibi sint & pro re. ^{per diuinitate} Fa=
 cultates autem fructum, rem, usum intellige. **CO=**
PIAS tuas conserua duabus de causis, ut & dam=
 num ingens sufferre, & dignum amicum in aduersis
 subleuare possis. In reliqua uita non nimium sed mo=
 dice rem cole. **QV AECVNQVE** erunt feres,
 meliora tamen persequere. **CAVE** cuiquam calamita=
 tem exprobres. **Fortuna** enim est incerta, & quae
 futura sint nemo scit. **BONIS** benefacito: eximius
 enim

enim thesaurus gratia, que a bono viro debetur. Si in improbos beneficium contuleris, accidet tibi, quod ijs, qui alienis canibus cibum præbent, a quibus ut pariter illi ac quiuis alij allatrantur: Sic improbi non magis iniuriam facere bene de se, quã male meritis uerentur. **ASSENTATOREM** & fallacem ex æquo abominare. Ambo enim malum dant ijs qui ipsis fidem habuere. **SI** amicorum futilibus in rebus grata tibi obsequia fuerint, utilibus fraudare offensis. **IN** conuictu quotidiano absit affabilitas, absit seueritas. Nam ille superbiorum tumor uix seruis tolerabilis, hic autem affabilis mos gratus est uniuerfis. **AFFABILITATIS** est non rixari, non odiosum esse, fugere contentiones. Non inuehi acerbè etiam in iratos sine caussa, sed feruente adhuc ira illis cedere, obiurgare autem placata. Non studere ridiculis, neque in re seria iocis delectari. **IN** tempestiua enim omnia ingrata sunt. **GRATIFICATIONIBVS** ne absit promptus animus: multos enim uideas amicis obsequi, sed facere omnia constanter & grauatim. **NEQVE** insimulationibus studeas, neq; obiurgationibus, quarum altera offendi, altera irritari consueuere. **FUGE** quantum licet computationes, sed si quando in has per tempus incidaris, fac discedas ante ebrietatem. Vbi enim uinum corruperit mentem, euenit quod curribus spoliatis magistro. Nam & hi feruntur quouis temere exarentes rectore, & intelligentia corrupta admo-

dum animus hallucinatur. DIVINO animo sis, ut
 excellas sed humano usum rerum moderator. ERV=
 DITIONEM tanto meliorem barbaria esse puta,
 quanto saepius indocti pro uerborum iniurijs re ip=
 sa poenas luunt, cum aliae prauitates lucrosae esse so=
 leant. QVIBVS cum amicitiam iungere uis, de ijs
 tum commode loquere cum aderunt per quos bene
 dicta tua nunciatum iri illis speras. Nam laus ami=
 citiam, uituperatio odium parit. IN consilijs com=
 para futura cum praeteritis, incerta enim ad certo=
 rum exemplum rectissime constituuntur. NON cito
 decerne, sed cito perfice decerta. NIHIL arbitrare
 praestantius a Deo tribui felicitate, in nobis inue=
 niri cogitantia, id est, certo consilio, posse. Si quam
 rem libere eloqui uereris, de qua tamen communi=
 care cum amicis cupis, facies ut de re alterius uer=
 ba. Ita enim & illorum sententiam elicueris &
 te ipse non prodideris. DE re tua cum alterius con=
 siliium exquirere uoles, uide quam ille in suis ad=
 ministrandis ratione tenuerit. Nam qui ipse sibi ma=
 le consuluerit nunquam recte alteri consulat. DE=
 TERRERE te, ne quid inconsulte agas, imprimis
 poterit consideratio calamitatum, quarum inopia
 consilij causa fuerit, nam & sanitas maiori tum
 nobis cura esse incipit, cum molestias morborum
 cogitatione representamus. REGVM mores imi=
 tare & sequere studia, unde & probare & emu=
 lari illos uidebere, atq; ita & uoluntatem erga te
 se uisistis ante uisistam ipso

X Dicitur
 de uisistis
 substat
 huius

ipsorum firmiorem, & admirationem tui maiorem
 apud vulgus efficies. LEGIBVS quas reges fixerint
 pareto. Sic quidem ut intelligas ualidissimam esse le-
 gem, morem illorum: Ut enim ubi rerum populus
 potitur, ibi uitam agentes captare populi beneuolen-
 tiam decet, ita in oculis regem ferre debent, qui in
 regno uiuunt. MAGISTRATVM adeptus nullis
 in ulla functione improbis ministris utare, nam deli-
 cta illorum tibi asseribentur. IN Repub. gerenda ne
 querito opes, sed gloriam, præclarior enim existi-
 matio populi est ingentibus diuitijs. SCELERIBVS
 neq; auxilium nec defensionem pares. Fieri enim
 solere à te credent quod ab alijs factum defenderis.
 PLVS quidem alijs possis, sed equalitatem tamen
 colas, ut iustus esse non necessitate sed uoluntate
 uidearis. GRATIOR tibi sit inops probitas, quam
 improba opulentia. Nam hoc est melior iusticia
 opibus, quo minus illa etiam mortuos cessat orna-
 re, cum hæc uiuos modo augeant. Quinetiam his ma-
 li potiuntur, sed cum hac nullum sceleratis confor-
 tium. NOLI suspicere eos qui per nefas locupletan-
 tur, ac damna potius iusticia placeant tibi. Ut e-
 nim nulla alia re iustus iniusto præstet, spe certe
 meliore sustentatur. NIHIL negligere omnium in
 uita rerum, sed intelligentiam potissimum ex-
 cole. Nam in minimo maximum est, mens bo-
 na in corpore humano. CORPVS assuefacito
 ad laborem, animum ad studium sapientie, ut
 illud

no. das
 quoniam
 uoluit in
 324440

illud sufficere conatibus hic quæ fieri debeant p̄u-
dere possit. CAVE quicquam efferas uerbis non
prius animo p̄spectum : multis enim accidit , ut lin-
gua cogitationem anteuertat. NIHIL firmum esse
statue in rebus humanis , ita neq; secundis extolle-
ris, neq; deiciere aduersis. DICENDI duo sunt tem-
pora. Vnum de ijs rebus, quæ tibi notæ sunt, alterum
cum necessitas dicendi tibi imponetur. Tum enim
solum præstat loqui quam tacere. In reliquis omni-
bus silentium oratione melius. SI quid prospere ce-
ciderit, siue quid infelicitè, modicum & gaudium
sit & tristitia. Nec non utranq; fortunâ tegas. Nam
absurdum uidetur, domi rem habere conditam, &
animum foris expositum patere. ACCVRATIVS
probrum declines quam periculum. Metuendus enim
esse debet malis finis, bonis infamia uitæ. IN de-
genda uita tuta sequere. Sed discrimen si subeundum
sit, gloriosa in bello salus non ignominiosa quæra-
tur. Nam mors fati necessitate appetenda omnibus,
sed laudabilis mors naturæ dispensatione fortium
uirorum propria est. Neq; te moueat quod non om-
nia hæc q̄ diximus ad ætatem tuam conuenire uide-
antur, quod & ipsum me non fugit : una enim ope-
ra uisum est, & præsentis uitæ tuæ institutionem, &
secuturæ præcepta subministrare. Horum enim usum
facile cognosces, sed qui fideliter instituat non cito
inueneris. Quæ sequuntur non magis præceptorum
sententias, sed hortationes ad uirtutem & honesta-
tem,

ten, ne ipsas quidem omittere placuit. Quibus enim non subdiderint calcar & quos non incitarint ad decurrendum hoc spacium laudabilis et fortunatæ educationis? Si qui se aspici forte intelligant, operam dent ut solito honestiores uideantur: & in hac expectatione eorum quos naturali quisq; sententia pluri mi facit, negligens aliq; esse poterit? Hunc certe non ego magnopere sperem, ne in multis quidem nomen aliquod habiturum. Iacebunt tales semper in turba ignobiles, aut si quando caput exeruerint atq; emicuerint, cum ingenti id aliquo malo, aut clade rerum pub. fiet. Sed Isocratem audiamus. Ne tibi, inquit, aliunde essent quæ requireres petenda, sed ut hinc quasi de penu posses promere, nihil omnium præterire uolui quæ subijcienda tibi putassem. Deo quidem ingentes gratias agam, si me spes de te concepta non fuerit frustrata. Nam pleriq; ut ciborum suauitate potius quam salubritate capiuntur, ita consuetudine amicorum magis delectantur, quos socios habeant peccatorum, quam quorum monitis castigentur. De te uero mihi persuasum est, quod in totius eruditionis studio tantum operæ laborisq; sumere soleas. Qui enim ipse sibi facienda optima imperat, cum non est uerisimile aliorum ad uirtutem cohortationes auersari. Sed maximū incitamentum ad honestatem tibi esse debet, nullas reperiri uoluptates alias, quam honestatis, sinceriores. Nam in ocio & crapula statim adhærescit uoluptas ad molestiam. At uirtutis

D

defatig

defatigatio & in uita disciplinae sanctitas, delectationis puritatem & constantiam complectitur. Ibi post praeterita gaudia tristitia subit. Hic uero molestiam uoluptas excipit. Omnium aut rerum multo magis finem quam principia meminimus, cum plerumque non tam suo quam exitus respectu agenda a nobis suspicantur. Sed & hoc cogita: Nihil quidem hominibus non solere quenquam succensere, si temere uideat in uita eos uersari, quod talem ipsi mox ab initio formulam proposuerunt. Laudis uero cupidus non esse integrum deserere cultum uirtutis, uel in reprehensionem plurimorum incidant necesse est. Omnes enim non perinde delinquentes odere quam professos honestatem, si a temeritate uulgi non recedant. In quo ipso summa inest aequitas, quod, cum uerbis tantum mendaces respuamus, fieri nequeat quin nihili homines ducamus esse eos, quorum tota uita leuis sit & abiecta. Neque immerito huiusmodi non erga se modo delinquere, sed fortunam quoque suam prodere credi possit. Quae cum eis opes, existimationem, amicos conciliarit: horum ipsi omnium se indignos esse demonstrant. Quod si mortales caelestia scrutari fas sit, deprehendi uidetur posse in rebus quoque diuinis discrimen cupidorum hominum laudis & negligentium. Nam Iupiter, ut fabularum historiae creditur, cum procreasset Hercule atque Tantalum, alteri immortalitatem praemium uirtutis est largitus, alterum exquisitis supplicijs, quod impro-

bus

bus fuisset, affecit. Hæc exempla intuens ad honestatem vitæ ac morum contendere debebis, neq; solum nostra præcepta custodire, sed ex Poëtis deligere optima, & reliquorum doctorum libros percensere, & cognoscere bene dicta. Quemadmodum enim cernimus apiculas super quibuslibet frondibus passim considerare, sed non assumere nisi fructuosa, ita par fuerit avidos eruditionis nihil relinquere quidem intactum, sed undecumq; fructuosa tantum sibi colligere. Nam tali quoq; ac tanta diligentie cura vix poterunt nature uicia exterminari. Hactenus Isocrates. Nunc hoc reliquum est consecuturos omnia pueros, modo eo sint animo, ut discere uelint atq; institui, neq; contemnant primum diuinum oculum lustrantem omnia, & in se quoq; imprimis intentum, deinde expectationem suorum parentum, cognatorum, propinquorum, postremo spem & illorum & magistrum. In ipsa quidem re et experiundo hæc pauca perfacile dilatabuntur, & ea inuenientur, quæ hoc commentariolo parum fuere exquisita. Perscribi enim omnia defniriq; nullis uoluminibus possunt. Cum his tamen capitibus singulatim omnia congruent. Quo autem pleraq; commodius etiam memoria retineri possent, in uersicidos coniecta ea ferre, quæ exposuimus, subiungere uisum, quos quondam cum fabricati essemus, non quod elegantes esse, sed quia huc ualde quadrare putaremus, quasi agglutinare placuit.

THOMAE VENA
TORIO, S. P. D.

DUm tu somnia luculenta Thoma,
 Scribis de cruce uersibus seueris,
 Inter discipulos ego ociosus
 Artem purpurei leuem Decori,
 Mando pondere carmine carenti.
 Tales teq; decent tuasq; Musas
 Thoma relligiose scriptiones.
 Talis me decet & meas Camœnas
 Susceptæ labor institutionis.
 Quod si conferimus iocationes,
 Lusus peruigiles moras Lyæi,
 Et crebras simul ambulationes,
 Cur non hæc potius probatiora
 Nobis ludicra carminis Latini
 Sint communia & sicut ut esse debent.
 Quare hac lege meum tibi libellum
 Mitto, ut tu mihi plurimos remittas.
 Sed iam tristia, si placet, finamus,
 Iam sint omnia plena gaudiorum,
 Martinalia festa sunt propinqua,
 Martinalia uina cum bibemus
 Martinalia carmina accinamus,
 Martinalia io ualete curæ.

Calen. Nouemb. An. 1528.

PRAEC

PRÆCEPTA HONESTATIS ATQVE DECORIS
 puerilis.

Alea lucrose si qua ludatur ab arte,
 Materiam talos si quoq; scriptor habet.
 Prælia carminibus ueteres si facta latronum,
 Siq; duos scrupos & docuere decem.
 Si legimus præcepta tuæ damnosa Cæcæ,
 Traditus exilij cui fuit autor Amor:
 Tu quoq; Calliope, rerum decus, omnia reddens
 Diua uenustifico nomine pulcra tuo,
 Tu quoq; ades felix, nostroq; faueto labori,
 Qui melius si non, at meliora canam.
 Est aliquid mores pueros seruare probatos,
 Atq; his ætati conciliare decus.
 Quodq; decet, si sint uideantur ut esse modesti,
 Omnia & aspectu sint speciosa suo.
 Quid iuuat ingenuas didicisse fideliter artes?
 Quam leuis est linguas gloria scire duas?
 Si non accedat uitæ cultura decoræ,
 Nescio quo tantum res placet ista modo.
 Vidi ego multarum claros quos gloria rerum,
 Virtutisq; bona fecerat arte labor:
 Ipsos dedecoriq; sibi probroq; fuisse,
 In causa uicium moris inertis erat.
 Heu mihi quam uulgus generosi fallitur ortus,
 Duriciem laudi qui tenuisse putant.

32 PRAEC. HONES. ATQVE

At tibi Peliden iuuenem iustissime Chiron,
 Non fuit his studijs erudisse pudor.
 Ah quoties Pindi referentem uertice praedam,
 Seu leo seu ferrum tinxerat ursa suum.
 Siue erat in dama telis iuueniliter usus,
 Cum tibi quicquid erat poneret ante pedes.
 Non siuisti epulis agrestem immittere dextram,
 Quantumuis stimulos subijciente fame.
 Sed prior & seruare modum & seruare decorum
 Res erat, & certa sumere lege cibum.
 Quaeq; iocis licitisq; dabas sua tempora ludis,
 Namq; nec his rebus tempora nulla dabas &
 Efficere arbitrio moderando cuncta solebas,
 Haec ut & ipsa forent non uiciosa, tuo.
 Quid quod naturam ut posses frenare ferocem,
 Quaeq; sui nullum sciret habere modum.
 Flumine Castalij conspersa uirescere fontis,
 Iussisti, & pulcrum gignere corda decus.
 Si neque rusticitas te laesit regia uirgo
 Nescia foeminea ueste latere uirum.
 Hunc etiam arte boni captam Lyrnesida moris,
 Credibile est aliqua demeruisse sibi.
 Illa & praecones inter duo iussa uenire
 Ad regem lento dicitur isse gradu.
 Credite compositi res est pulcherrima moris,
 Turpius inculta rusticitate nihil.
 Sed nisi dum tenerum est aeuum discuntur & anni,
 Postmodo nulla potest cura docere senes.

Quare

Quare ades & si cui placet, huius percipe laudis
 Quæ præcepta artis nos tibi prima damus.
 Principio quem uera parum delectat honestas,
 Spurcag; cui potius uerbaq; resq; placent,
 Iste procul nostris monitis procul esto profanus :
 Virtutis cupidis scribimus illa sacræ.
 Flagitijs alibi multus patet undiq; ludus,
 Balnea, caupone, lustra, culina, tori.
 Hæc est uirtutis schola, primum dura, sed altæ
 Grata habet ex imis culmina summa uicæ.
 Hinc etiam es factus qui post Alcida fuisti,
 Quando tibi Libyci cessit Atlantis onus.
 Nam satus Amphitryone puer dum forte per estum,
 Iuxta Asopeas dispatiatur aquas :
 Qua se discerpti tollunt iuga conscia Penthei,
 Oppida ubi rubro stant Hysiaæ solo :
 Virginei geminas facies se protinus oris,
 Contra directo cernit adire gradu.
 Quarum purpureis splendebat uestibus una,
 Aurea tota pedes, aurea tota caput.
 Vultus perfusum referebat lacte cruorem,
 Albae sanguineis lilia mista rosis.
 Pendebant digiti gemmarum pondere lassæ,
 Colli erat in grauido torque Smaragdus onus.
 Neue sui cultus alios pars ulla lateret,
 Ibat adornato lentius illa gradu.
 Ardua ad à tergo reflectens colla sequentes,
 Inq; umbram figens lumina sepe suam.

Alterius crinisq; habitusq; in corpore simplex
Inq; color uultu non alienus erat.

Ipsa uerecundo decorabant lumina motu
Compositum mundo corpore rite statum.

Quæq; erat ingenuæ mentis candoribus apta,
Induerat niuea libera membra stola.

Illâ ut erat uerbis audax, uultuq; proteruo,
Prima dedit tales ore procace sonos.

Alemæ formose puer mea iussa capesse,
Et bene fac uitæ dum licet usq; tuæ.

Neue tuos sæuis præcerpe laboribus annos,
Utq; diu possis uiuere, uiue bene.

Dux ego diua uiam, quam iussi incedere, pandam,
Hæc est purpureis consita tota rosis.

Utq; scias quæ sim, Nomen mihi blanda uoluptas,
Omnes me sancte diq; hominesq; colunt.

Hæc est Delicium, famulas monstrabat, & hæc est
Edita spumanti Cypria diua mari. (est

Quid memorem reliquas? An cui Cytherea ministra
Scilicet, hanc dubitas Hercule parue sequi?

Viue tibi speciose puer, uitamq; suauem,
Redde quibus poteris reddere cunq; modis.

Sic ait, Alcideq; amplexu colla petiuit.

Quid facis, o meritis efficiende Deus,
Quid facis exclamat, quæ uiderat altera, laudis

Ab quantas segetes proterit ista tuæ?

Hæc est si nescis patrans cuius ocelli
Nullius esse diu fortia corda sinunt.

Perdidit ista prius reges urbesq; beatas,
 Viuere si non uis huc periture ueni.
 Nam simul ut uacuas animum exhalarit in auras,
 Hanc quisquis sequitur quid super huius erit?
 Nec te decipiat, quæ prima est semita mollis,
 Me miseram quorsum semita mollis abit?
 Ad me igitur mihi care puer concede, Deusq;
 Incipe pollicitis coelifer esse meis.
 Scire cupis quæ sim? Quæ sim tibi nomina dicent,
 En assum Virtus Amphitryoniade,
 Quæ prius innumeris ornavi sidera diuis,
 Per quoq; me regnum Iupiter ipse tenet:
 Sed neq; pelliculam curant mea signa sequentes
 Delicias metam nec posuere sibi.
 Ipse pater statuit me duros ante labores,
 Quoq; petor plenum est asperitatis iter.
 Cum tamen euictis uentum est ad summa salebris,
 Iam facilis, quamuis ante molesta, uia est.
 Præmia, nunc audi, tangunt quoq; præmia diuos,
 Te sibi crit generum cum Iouis uxor emet.
 Dixit & adductum modico conamine dextræ
 Alcidem æterno iunxit amore sibi.
 Is quoq; non tenues accepit pectore flammæ,
 Nec nisi Virtutis suscipiebat opus.
 Ergo etiam multi, si uera est fama, magistri
 Iussu animos teneros erudiere patris.
 Castorq; Harpalicusq; , Linusq; , Philammonidesq;
 Vsq; adeo totum fecerat illa suum.

Prae cunctis igitur laudem Virtutis amabis,
 Quae ueluti dici sic facit esse bonos.
 Huius opus primum est coeli terraeq; parentem
 Voce animoq; simul concelebrare Deum.
 Quod sumus hoc autore sumus, qui cuncta creauit,
 Quiq; creata manu cuncta potente regit.
 Ille potest nostris successus addere rebus,
 Iratusq; potest maxima damna dare.
 Ergo hunc quicquid ages, casto uenerare timore,
 Vnde salutifera fons fluit ortus aqua.
 Nec prius ad tibi propositos accede labores,
 Quam laudante Dei uoce precatu opem.
 Formam cuiq; suus poterit dictare magister,
 Propositi non est ista docere mei.
 Sic tamen exurgens discusso mane sopore,
 Commendare Deo te studiumq; potes.
 Nunc iterum nos iucundam das cernere lucem,
 Eq; pater tenebris sancte uidere diem.
 Nox abiit, splendor circum se tollit Olympum,
 Stellaq; uicini praevia lucis adest.
 Et nunc rara nitent, Phoebea lampade pulsa,
 Quaeq; nitent modicum sidera lumen habent:
 Iam nos e stratis exciuit mollibus ales,
 Qui tacitum nullum tempus abire sinit.
 Ergo ad consuetas operas studiumq; redimus,
 Nostraq; iam recipit pensa diurna manus.
 O pater usq; tua praesens ope sancte gubernas,
 Quod sumus & quod mox aggrediemur opus.
Et fac

Et fac ingressum nos sic decurrere solem,
 Laudis uti simus pars quotacumq; tue.
 Sic lucem incipiens sanctum præfare timorem,
 Atq; ita, nel simili, uestpere claude, modo.
 Iam Phaëthonteos ignes pepulere tenebræ,
 Fumantesq; egit sub mare Phœbus equos.
 Umbra iam faciunt æqualia cuncta uideri.
 Omnibus in rebus cum color unus inest.
 Lucibus exiguis tantum nox atra nitescit,
 Plurima qua tremulo lumine stella micat.
 Aurea gemmati temones plaustra reducut,
 Iamq; moues segnes tarde Boota pedes.
 Ipseq; fulgentes humeros ostendit Orion
 Atq; uno pressam sub pede calcat humum.
 Ibimus hinc solito capturi tempore somnum,
 Ut renouet dulcis languida membra quies,
 O pueri uera condemur imagine mortis,
 Quisq; Dei casta uoce precemur opem.
 O pater hanc noctem ne quo perdamur ac hoste,
 Auxilio firma præsidioq; tuo.
 Cunque sopor fessos studijs recreauerit artus,
 Lumina da lætum cernere nostra diem.
 Atq; ita seu capient nocturnam membra quietem,
 Siue die iussum perficiemus opus:
 Esse tuos semper facias semperq; manere,
 Hec pater est nostræ summa caputq; precis.
 Prima Deum res est coluisse, secunda parentes,
 Et si qui horum alij pondus & instar habent.

His ob=

His obseruatis merito ueneramine, cunctos
 Cana quibus harba est esse putato patres.
 Illis cede loco & consuetum defer honorem,
 Vertice seu nudo siue cadente genu.
 Namq; imbecillis quae per se non sapit aetas,
 Instruitur cura praecipiente senum.
 Illis emensi iam longi temporis usus.
 Et sapere & reliquos posse docere dedit.
 Deinde tuis studijs aequales dilige, & illo
 Quo tibi quos iungit sanguis habeto loco,
 Hos neq; mendaci nec uero laedito dicto,
 Irruptamq; tene semper amicitiam.
 Nec tibi sint cordi lites, certamina, rixae,
 Sed ueneranda quies ingenuusq; pudor.
 Sapibus inclusit linguam natura duabus,
 Ne sit inexpensi prompta loquela soni.
 Vix unquam tacuisse nocet esse locutum,
 Est sibi qui accersit garrulitate necem.
 Scire loqui laus est, laus est quoq; scire tacere,
 Illa magis pulcra est, haec quoq; pulcra magis.
 Hinc ne uerborum plus fac quam postulet usus,
 Atq; odiosa caue sint ea, si qua facis.
 Aera putant nosci tinnitu, pectora uerbis,
 Sic est, namq; id sunt utraq; quale sonant.
 Quod Thersita feris lacerabas dentibus omnes,
 Planxerunt tergum regia sceptrum tuum.
 Quiq; luis poenas fugitiuis merfus in undis,
 Incastigatae crimina uocis habes.

In studijs uirtus pacis quos educat alma
 Iurgia sit ualida tollere uoce nefas.
 Qui uis esse bonus tales uitato furores,
 Fax parui ingentis saepe fuere mali.
 Hec est carniuorum tristis natura ferarum,
 Tene studes saeuis assimulare feris?
 Praecipue quaedam cum dantur tempora ludis,
 Absint permisis dicta cruenta iocis.
 Si puer in ludo mentem Patrocle domasses,
 Non foret aequalis caussa pudenda fuga.
 Quare age forma mouet sensus, si cuius honesti
 Consona sint placidis facta pudica sonis.
 Foedius at multo est absentum rodere famam,
 Et uiridi tinctos spargere felle sales:
 Alba quibus gelidae circumdant corpora stellae,
 Debuerat similis mentibus esse color.
 Sed quib. illa nitet iam plus quoq; quam sit honestum,
 Ah animis candor, quod prope nullus inest.
 At quondam dum uita fuit cultusq; seueri,
 Ut memini effoctum dicere saepe patrem,
 Si quis in absentis faceret conuicia nomen,
 Omnibus inuisus coetibus exul erat.
 Cur tua non prius insipiens peccata reuisis,
 Cernere praeq; illis cur aliena iuuat?
 Nec trutinæ potius pensas examine iustæ,
 Quid tibi sit factum, quid tibi prateritum.
 Quidq; domi restet propriae uitæque boniue,
 Ut docuit Samij regula prisca senis.

Quicquid

60 PRAEC. HONES. ATQVE

Quicquid ages nolis latuisse & querere noctem,
 Obtendi factis turpibus illa solet.

Quodq; ferunt quendam iussisse olim sapientem,
 Viuere sic ut te uiuere nemo putet :

Hoc alio inueniatq; loco atq; in tempore laudem,
 Tu quod ages alios fallere uelle caue.

Nunquam animus sceleris nullius conscius odit
 Vlla sua in clara facta patere die.

Nunquam flagitij sceleratiq; ullius ausus,
 Corda queunt lucem conscia ferre sibi.

Quod tua non refert ne sit cognoscere cura,
 Neu percontator scire aliena uelis.

Praecipue turpe est captanti sublegere aure,
 Non rei dicta tuae facta notare oculis.

Sunt obscena loqui quibus haud turpe esse uidetur,
 Inq; iocis aliquid laudis habere putant.

Crede mihi solito mores sermone notantur,
 Et facere illa iuuat dicere si qua iuuat.

Quam bene senserunt gens ueracissima Perse,
 Turpia patratu cum uetere loqui.

Quam mala sunt castae mentis documenta Catulle,
 Turpia uersiculis condere facta suis,

Nil ausis igitur fari quod non sit honestum,
 Quodq; animus facinus iudicet esse malum.

Quin fieri quae rectum est, sed sine teste, caucto
 Indicio linguae prodere facta tuae.

Quod si cui fallax suggurgitet alea nummos,
 Aut stolidum reddant plurima uina caput :

Talia

Talia non nostris ego castigabo libellis,
 Talia nec decoris crimina ludus habet.
 Sed nil tam turpe est quod uon mendacia uincant,
 Mendaces aiunt furibus esse pares,
 Cuius falsiloquis lingua est exercita uerbis,
 Innumeras messes improbitatis habet.
 Nil erit huic nimium dictu, factuue scelestum,
 Qui sapiis hunc morum doctor abire iube.
 Atq; ita mens primis ruitis informetur ab annis
 Qua spes neglecta que superesse potest?
 Corporis accedet tamen huic quoq; gratia cultu,
 Ergo sit in uultu luminibusq; decor:
 Siue manum profers, gestu proferto modesto,
 Siue astas, noli sepe mouere pedes.
 Intuitum rectum teneas, oculos nisi si qua
 Causa uerecundos figere coget humi.
 Incessus neq; sit properatis gressibus asper,
 Sit neq; foemineo mollis inersq; gradu.
 Sic sed eas curuum ne reddat sessio corpus,
 Et tua ne gibbos terga supina trahant.
 Parua quidem res est uestis, sed ueste notari
 Qui dicunt animos, dicere uera solent.
 Quare & communi & consueto more paretur
 Indusium, tunica, pilea, lena, toga.
 Oderis & sordes, placeat seruata uenustas,
 Sordidus est nunquam laudis amator homo.
 Non ego te mollem iubeo muliebriter esse,
 Que iubeo forti sunt quoq; digna uiro.

In uerbis igitur pudor inq; modestia gestu
 Si sit, mundiciem conuenienter ama.
 Pexus ut extrema labatur ab aure capillus,
 Oraq; suffusa mane rigentur aqua.
 Ut niteant palmae, careant squaloribus ungues:
 Vnda datur gratis, saepe lauato manus.
 Ne pituitoso destillent phlegmate nares,
 Ergo tuo semper linthea ferto sinu.
 Ne madido rigeat coeno oblita calcis aluta,
 Sint sine quisquilijs pilea, labe toga.
 Nunc ubi praecipue quod pulcrum est, cernitur, edam,
 Inter quid deceat quid male sacra dapum.
 Ac iam dehinc remis fluuioq; aurq; secunda,
 Incita per liquidas cimba natabit aquas.
 Principio praesens si fert occasio rerum,
 Dic aliquis claro taliter ore preces.
 Hec tua sancte pater diuinae munera dextrae,
 Quae das paruo iterum des iterumq; gregi.
 Per te sublimes spectamus sidera uultu,
 Per te agit aethereus corpora nostra uigor.
 Per te praeteritos feliciter egimus annos,
 Quod superest per te fac bene tempus eat,
 Sic ut praecipue te casta mente colamus,
 Aeternumq; Deum propitiumq; patrem.
 Utq; tuum nullus peruertat casus amorem,
 Duret amor mistus, duret amore, timor.
 O pater igne tuo pueriles ure medullas,
 Te praeter sapiat mens nihil, ora sonent.

Excipiat nostræ cursus tua gloria uitæ,
 In laudes studium desinat omne tuas.
 Hæc est summa pater uoti sanctissime nostri,
 Cætera sollicitos nunquam habuere nimis.
 Tu tamen & uestes nobis uictumq; ministras :
 Et quibus hæc alijs tempora rebus egent.
 Quæ nondum gnaris quærendi suggeris ultro,
 Nullus erat nobis ista parare labor.
 Neue quis addubitet promissa fideliter addis,
 Promissa exemplis nobilitata suis.
 Nostros ergo animos leuis horum cura fatigat,
 Stultè sollicitos de quibus esse uetas.
 Hæc dabis, illa preces ut des pater accipe nostras,
 Vtiliter tantum nos ale sancte tibi.
 At iam sedataq; fame mensisq; remotis,
 Fac laudes memori pectore gratus agas.
 Has cupiam Isaidæ sumi de carmine regis,
 Nostrum etiam exemplum, cui placet, istud habes.
 Quisquis es in quacunq; manes regione locoq;
 Et quæcunq; tuæ nomina gentis habes :
 Seu tibi primus adest rediuiuo lumine Phœbus,
 Lotus ab æquoreis conspiciendus aquis :
 Siue uides labi postremum in Thetyos undas,
 Seq; agere ante diem post tenebrasq; sequi :
 Aut latere in læuo mundi dextroue locatus,
 Inde calore frequens ureris, inde gelu :
 Mente Deo laudes cessas quid dicere uoce ?
 Ore, animo cunctos hunc celebrare decet.

Nam pater est, & nos auditq; uidetq; benignus,
 Et fouet imposita uulnera nostra manu.
 Subleuat iste graues qua mansuetudine casus?
 Quicquid agit nihil hoc mitius esse potest.
 Ecce cibum quem nos nunquam quaesiuimus offert,
 Et uitae ignaros ueste domoq; tegit.
 Atq; haec non mutanda Dei sententia constat,
 Quae se huic credentem posse perire negat.
 Ergo simul lenis pater est ueraxq; bonusq;
 Protègit hic, qui nos quem metuamus erit?
 Nec sibi pro tantis meritis quicquam ille rependi
 Quam benefactorum commeminisse, iubet.
 Namq; aliud nihil hic unus qui cuncta creauit,
 Quam grati laudes cordis & oris amat.
 Talia si qua negat manifesta dicere uoce,
 At tacita secum uoluere mente licet.
 Nam si quis nugas pueriles haec modo censet,
 Fallitur, & uerè nil pietatis habet.
 Nunc spacio egressos retrahant uaga lora iugales,
 Ut teneat currus orbita recta meos.
 Primum sunt quae summa putant fugienda locorum,
 Non omnes eadem summa putare solent.
 Sed quaecunq; tene, paucis praefatus honorem,
 Seria primorum quae tibi iussa dabunt.
 Iamq; premes leuibus mollita sedilia plumis,
 Ergo fac ut belle compositaq; premas.
 Quae te sortita est, maneat in sede quietus,
 Neu stolide, dictu membra pudenda moue.

Neue caput iacta, non fauces differ edendo,
 Neue tibi lingua tumsa palata sonent.
 Ante manus te pone tuas. Ne calcibus infra
 Aut strepitum aut foedum corporis ede statum.
 Inprimis quocunq; manus protensa feretur,
 Illo conueniet lumina rite sequi.
 Non bene directa, plane est insania, dextra,
 Versa per effusum pocula nare merum.
 Qui satis est panis frangatur, ne tibi detur
 Reliquijs uitio particulata Ceres.
 Mergetur nitido quoties tibi dextra catillo,
 Opposita uerrat frustula parte caue.
 Dedecus est censere dapes mutareq; suntas,
 Palpantiq; diu detinuisse manu.
 Quare cultrigera ne subrue fercula dextra,
 Sicut aper letos depopulatur agros.
 Nec pro te grandes epularum construe moles:
 Sed tibi sorte datas arte decenter ede.
 Deq; his relliquias sectis imponito quadris,
 Seu sint offe tibi, seu tibi spina super.
 Vidi aliquem stratae cultellum infligere mensae,
 Et dixi mores non habet iste bonos.
 Vidi etiam madidum cultro qui raderet orbem,
 Et dixi quam non quod decet iste facit.
 Est uitium, in patina longum si dextra moretur,
 Dentibus est uitium dilaniare cibos.
 Turpe quoq; est ultro meliores carpere partes,
 Nec caret hoc foedae suspitione gula.

At crebro digitos quem lambere non pudet udos,
 Debuit in fellis tingere iure manus.
 In quadra multum si sit tibi relliquiarum,
 Urbani credas moris habere parum.
 Interdum mansus dentes cibus inter adhæret,
 Si ferro extimules, dedecus esse puta.
 Iam primam in patinas uitiosum inmittere dextram,
 Matre scit, & uitat quisq; docente sua.
 At madidum sputare cibum foedareq; uestes,
 Esse Scythis probrum Massagetisq; puto.
 Est cibus in mappam tremulo cui decidit albam,
 Est cui semihauustus defluit ore liquor.
 Est madidum Cereris tergat qui segnime cultrum,
 Hæc nimium explose rusticitatis habent.
 Ius aliqui & pultem calidam, sed turpiter afflant,
 Phyllis ut hesternum rustica mane focum.
 Quis ferat appositas auidum tanquam uelit omnes
 Deglutire dapes, accumulasse dapes?
 Quid? gula quod non est sic exaturanda quibusdam
 Ut rapiant alios, qui iacet, ante, cibum.
 His ego ne in nostris ponam præcepta libellis?
 Ponam, si catulos instituisse uelim.
 Retro aliquis curuam ceruicem flectit edendo,
 Fauceq; sublatos captat hiante cibos.
 Multi epulas ueluti fugitiuas ore sequuntur,
 Hæc aduersa scias moribus esse probis.
 Ergo decet tenuisse modum, tenuisse decorum,
 Nec lentum esse nimis nec properare nimis.

Qui potet tanto uideas molimine, fuso
 Ut praeclusam animam pæne liquore necet.
 Sic igitur, postquam latices exhausit, anhelat,
 Ut solet æstiuo puluere fessus equus.
 Quid? quod ego quosdam uidi lacrimare bibentes.
 Cum nihil hoc uno foedius esse queat?
 Non ut edas tacitus iubeo, nec multa loquentem,
 Nemine materiam suppeditante feram.
 Nam sermone forum rabulam complere licebit,
 Esse silens nocti creditur apta quies.
 Inter utrunq; modum laudis studiose tenebis,
 Pulcro res non est pulcrior ulla modo.
 Ad tabulas hilares, sed non decet esse procaces,
 Laus etiam ad pulcrum pertinet ista modum.
 Atq; utinam nostra doctos uideamus ab arte,
 Non nimiumq; leues, non nimiumq; graues.
 Heu mihi rugosa sedeas si fronte seuerus,
 Nec fugias ductis cogere labra plicis.
 Aut immaturo dentes rictumq; cachinno,
 Diducas rabidi more furente canis:
 Spartano legum narrant latore carere
 Supplicio, incestis qui iacuere toris:
 Quod qui tale scelus facerent non esse putarit,
 Nec sit in ignotum pœna statuta malum.
 Nec crepitus ego nec ructus uesanaq; gesta,
 Nemine quis faciat quæ prohibente? ucto.
 Ab nares intus male reddunt sepe retentum
 Spiritum, ut imbriferis nubila pulsa Notis.

63 PRAEC. HONES. ATQUE

Dicas inflatis exciri follibus ignem,
 Sedulus ut cudat nigra metalla faber.
 Ut semel ergo scias, nutus, suspiria, risus,
 Editaq; obstrepera murmura uoce, tene.
 Urbani est etiam ne cum bibit unus, ut alter
 Admoueat labris pocula moris. Et hoc:
 Non super obtusum digitos imponere cultrum,
 Ne fiat fac sit culter acutus. Et hoc:
 Ne scindens Cereris, secet ut si robora quercus
 Sistat in obluens fragmina pectus. Et hoc:
 Ne dextram in liquido tenuem dum perluis offam,
 Quae bene res sane est rustica, iure laues.
 Ergo prius frustum panis mucrone refixum
 Humecta, ac ori postmodo subde manu.
 Nam quanq; hoc aliqui faciunt, tamen improbo cultre
 Confossum ferro carpere dente cibum.
 At qui praemorsum patinae indit, debuit inter
 Coeniugas bolos fursuris esse sues.
 Qui bibis, inq; cauo retines semesa palato
 Frustula, scis omni rusticus esse modo.
 Sunt alia, & sunt parua magis quam ut religiose,
 Caetera si tencas, praecipienda putem.
 Sic tamen obseruant, ne partas flumine praedas,
 Neu leporis pulpam dissecuisse uelint.
 Qui male diuisit captarum terga ferarum,
 A tumida risum nobilitate feret.
 Verum haec ut faciant operam dent singula fas est,
 Queritur hac una gloria parte quibus.

Quine est uirginæ laudis uulgariter auceps,
 Occupet indigna se leuitate uiro.
 Hæc uero mensæ & uitæ præcepta probatæ,
 Qui bonus esse studeas inuiolata tene.
 Nec tamen in paruo sunt omnia dicta libello,
 Dicta ea sunt quæ sit præterisse nefas.
 Estq; aliquid reliquum tanquam de diuite messe,
 Spicæq; frugifero plurima rure manet.
 Plura alij tradent, res ipsaq; plura docebit,
 Discere fac, si quis uult docuisse, uelis.
 Præcipueq; tuis fac morigerere magistris,
 Quos tibi cunq; patrum prouida cura dedit.
 Per se nemo sapit feruens puerilibus annis,
 Sed se iudicio quisq; regentis eget.
 At male mercedes hodie gratesq; reportant,
 Doctrinam mentis turba professa bonæ.
 Quid quod sunt quidam sic corde & pectore casti,
 Ingenij ut cultum sit didicisse pudor?
 Aiebant quondam frustra nunc discere querunt,
 Cum precium nemo persoluisse uelit.
 At bene nobiscum qui iam profitemur agatur,
 Artibus ingenius si modo constet honos.
 Et sint qui cupiant uirtutem discere gratis,
 Heu mihi uirtutem dedecus esse putant.
 Ergo est in precio diues mercator, & audax
 Miles, honestatis fama; lausq; iacet.
 Vtraq; res integra quidem laudanda uidetur,
 Sed qualis nunc est utraq; laude caret.

Disciplinam utinam ueterum teneamus auorum,
 Iis solita tantum sit feritate minus :
 Aut datus his fato doctrinae accederet usus,
 Ut foret hac uirtus horrida parte minus.
 Quamquam erat immenso satius, sit ut horrida uirtus
 Pristina, quam uirtus quod modo nulla manet.
 Vos igitur Deus, ô pueri, quos lumine dextro
 Respicit, ac omni prosperitate beat :
 Concessa utimini felici tempore sorte,
 Quis scit an eripiat, quod dedit ille bonum ?
 Cumq; sit ingenij iuuenilibus insitus error,
 Dum licet hunc omnis sit pepulisse labor.
 Post neq; tempus erit, nec erunt fortasse magistri,
 Quisq; sua properet commoditate frui.
 Quanto diuitijs uirtutis gloria praestat ?
 Sint alij dites, uos bona fama beet.
 Auditum non est unquam ad saccum esse redactum,
 Cordatae fuerit qui probitatis amans.
 Sed nec æquus freno indomitus parere recusans,
 Tolle Olympiaca præmia uictor humo :
 Nec præceptoris puerum impatientia corda,
 Virtutis præceptis ingredientur iter.
 Quapropter nostris Salomonis clausula scriptis,
 Apposita exiguum terminet ista librum.
 Qui uitæ præcepta puer non discere curat,
 Stultus is est, pœnas stultitiæq; dabit.
 Namq; suum poterit nunquam oblectare parentem,
 Et faciet matri sæpe madere genas.

Ipse sibi tamen imprimis damnunq; malunq;
 Concilians, mortis scilicet autor erit.
 His equidē & quandam doctrinæ adiungere quamq;
 Utile discendo sit tenuisse uiam
 Cœperam, & in tenui quædam perscripta papyro
 Post monita hæc morum, conuenienter erat.
 Sed melius, si quidem faciendum hoc esse putabo,
 Versiculis alias exequar illa meis.
 Interea his operæ, quicunq; iuuabere lectis,
 Ingenuo grates ore fatere, meæ.

F I N I S.

DE GYMNASIIS.

HOSPES, PVER.

Quid est usitatum uobis facere exercitij? PV.
 Exercitij, quid requiris? HO. Sic dico,
 quia neq; libenter corpora puerilia, neq; utiliter
 quiescunt multum, ideo quo genere quasi Gymnasti-
 orum utamini scire cupio. Nam fuit hoc inter alia
 ueterum instituta laudatissimum, ut publice etiam
 tenella corpora formarentur atque corroboraren-
 tur. Quod quidem intercuisse cum maximo detri-
 mento apparet. PV. Sic nostrum quoq; magistrum
 loqui audimus. HO. Etiam hoc amplius aliquid, ut
 E S opinor.

opinor. PV. Recte opinaris. Nam neq; animus recte curari atq; fingi neglecto corpore, neq; hoc sine illo posse docet, itaq; aut ualere simul, aut deficere utranq; disciplinam necesse esse. HO. Ita est profecto. PV. Cum igitur eruditio animorum, in qua Musicam primas tenere ait, oppressa esset barbarie, una cum illa hanc etiam educationis bonitatem fuisse deletam, ut ubi animi essent inculti atq; horridi, ibi corpora quoq; uasta & inmania, aut infirma & muliebria remanerent. HO. Concedit tamen, nisi fallor, etiam priusquam eruditio quasi fruticari denuo cœperit, usurpasse nostros quoq; homines, illosq; etiam ueteres indoctos atq; bellatores multo magis, ad quos ne fama quidem elegantiae & doctriinae peruenerit: eos igitur usurpasse tamen exercitationes, quarum ad patrum nostrum memoriam quandam retinuerint similitudinem, quo tempore omnis laus & uirtus gentis nostrae cœpi collabi. PV. Minime falleris. Sed illa, ut reliquam uitam, dura nimis & aspera fuisse existimat. Neq; tempori, neq; locis, neq; hominibus accommodari solita, plena periculi omnia, nonnulla tamen præcipue & omnino quedam præsentis ut credibile ualde sit, quod de Germanis Græci tradiderunt, consueuisse eos primum natos paruulos filios suos in flumine mergere, aque frigore durantes cutem, quo commodius adulti aliquando sub illo coeli tractu experti fere caloris, uitam degerent. HO. Quid dicit igitur illos fecisse?

cisse? PV. Quid enim nisi uehementia & intempe-
 stiuu omnia, & impetu quodam p̄neq; furore ani-
 mi, equitando eoq; imprimis, currendo, saltando, pu-
 gnando in equis, & pedites, tranando rapidissimos
 amnes, iaciendis pro disco ponderosissimis saxis:
 quid multa? neque modo nec ratione ab illis quic-
 quam esse factitatum, itaq; non habuisse utilitatis
 multum Gymnasia illa. Quid quod a refertis cibo
 ac potu, quibus nostri parce uti nesciunt, decursum
 ad Gymnasia, atq; inde ad potationes & epulas re-
 ditum, ac tum demum ad somnum deuentum esse
 scimus, quo quid peruersius fieri posset. Neq; dubi-
 um est, quin si qui tali in uita ualitudine bona fue-
 rint & sano corpore, ij longe hoc nomine celebra-
 rimos apud ueteres antecesserint, quales Milones
 & Polydamantas fuisse memorant. HO. Mirum
 hoc uidetur. PV. Ita enim bonam fuisse naturam
 putat, ut etiam contraria & inimica sibi assumeret,
 & in bonum conuerteret. Quod cū fiat, nihil postea
 illam admodum ledere, ut de Mithridate rege tra-
 ditum sit, ueneno illum nutriri ad ostentationem con-
 sueuisse. Sed de his non multum nobis narrat, di-
 ligentior in cura ueræ ac rectæ institutionis. HO.
 Quid igitur rationis iniuit ipse, aut quomodo pri-
 ora mutat? PV. Audies Primum omnium tempus
 modumq; præfinit. De tempore hoc monet. Exer-
 citationes ut ante fiant quam cibus capiatur. Mo-
 dus aut pro ætate nostra constituitur. HO. De tem-
 pore

pore uideor intelligere. Nam ante coenam maxi-
 me uult exerceri uos. PV. Intelligis. Sed & aliud
 est genus exercitationis corporibus teneris utilissi-
 mum, quod ipse dicit rectius post cibum capessi, itaq;
 prandio coenaq; perfunctis proponit. HO. Aueo
 quid id sit cognoscere. PV. Magis memini certo
 quam plane intelligo. HO. Dic igitur quod memi-
 nisti. PV. Caloris ait fieri beneficio ut cibus conco-
 quatur, ad bene autem & commode digerendum
 subtilitate & tenuitate cum ipsius humiditatis tum
 spirituum opus esse. HO. Omnes hoc fatentur.
 PV. Cantare igitur nos iubet, et à cibo uoce conten-
 dere, aut clarum legere, aut recitare quae memoriae
 mandauerimus. HO. Ea; efficere quod dixisti?
 quo tandem modo? PV. Eodem quidem omnia sed
 non similiter, propterea quod alia intenta sint ma-
 gis ac uehementia alijs. Nam uocem esse dicit quan-
 dam spiritus agitationem uentilante aërem lingua
 quasi flabello, illum autem motum non esse leuem,
 neq; in ipso palato nascentem, sed tanquam de fonte
 ex imis existere uisceribus, atq; ut auras matuti-
 nas progressu suo crescere, atq; ita peruadentem per
 totum ab ipsis pulmonibus corpus cum ipsum calo-
 rem quasi inflammare, tum uero sanguinis liquidum
 & purum incitare flumen. Itaq; & uenas limpida
 omnia tum uehere, neq; in arterijs quicquam uelut
 obicem colligere, quo uitales flatus retusi in corpo-
 re, ut solet, tumultuentur. Ex his omnibus hoc com-
 modi

Modi consequi docet, ut illis in partibus corporis, quæ conceptacula & à Græcis nasa dicuntur, alimonie ipsius & nutritionis instrumenta, nihil spissitudinis & superflue, quasi facis insideat atq; adhaereat. HO. Laudo memoriam tuam, quæ etiam ipsa intelligentiam tuam mihi probat. PV. Alias rationes absolute exercitationis magis meminisse deplorare eum solere, quam nobis exponere atq; ostendere: frustra enim se facturum autumat. HO. Omnia mihi quæ narras uehementer placent. Sed ad modum redi. Quis igitur modus seruetur? PV. Vides quantulus ego sim meiq; æquales tenera & paruula corpuscula, ad quæ respicit cum iuuet, quibus nos quasi fatigationibus exerceamus. Etiam hoc considerat, quibus recte liceat in hac ædium angustia, ubi neq; palaestra apparari, neq; arena spargi possit, sed ubiq; suppactum subsit & durum solum. Etsi educimur sæpe quidem numero cælo sereno extra portam in campum, ubi luctationes quoq; aggredimur, & digladiationes, & pilam iacimus, & spacia decurrimus. HO. Sed nunc umbratica percense. PV. Quæ neq; palastram neq; puluerem desiderent? HO. Ita inquam. PV. Horum est quod suspensos apprehendimus funes, aut tignis impactam perticam, tenemusq; quam diu possuimus. Aut in demissum funem insertis pedibus, progredi quam longissime manibus conamur. Quam solet ipse rem per antiquam utilemq; esse uisam dicere,

cere, ac nomen nuper pedagogo nostro Græcum
 illius memorabat. Præterea consistit aliquis in me-
 dio, & brachia aut distendit ulnamq; aperit, aut iun-
 git ad pectus atq; implectit, alterumq; qui uelit iubet
 ut illa inflectere aut explicare. Inter hæc linea præ-
 finiuntur spacia, quatenus retro cedere aut in obli-
 quam abire concessum sit. Item unus alterum medi-
 um complectitur, iubetq; uinculum eum dissoluere.
 Nec non manum aliquis comprimit ut pugnus sit,
 iubetq; alterum explanare, ut fiat palma. Iam &
 hoc solemus, designata post utrumq; linea conscri-
 to pectore alter conari ad suam alterum adigere
 retro lineam. Solemus & mediocre pondus, uno
 in loco stantes, uel remotius attollere, uel aliquo
 usq; deponere. Huc pertinent & ludicra, quæ hanc
 ætatem dicit sedentaria decere nulla. Qualia qui-
 dem totius aleæ fuerint, etsi ex his quoq; aliquid no-
 bis permittitur. HO. Metuit credo ne iuuenes ali-
 quando ignoretis, nisi pueri didiceritis. PV. Vis rati-
 ones illius cognoscere. HO. Peruolo. PV. Inter ioc-
 ationes & ludos hoc quoq; genus ponit. HO. Sed
 pars hæc dedecus habet. PV. Ipse sepe dicit, sed
 hæc tempora consuetudinis ut uincere, & obtinere
 ut pro flagitiosis aleatores non habeantur, itaque
 aleæ usum necesse esse ualde increbescere. HO. In-
 dulget igitur uobis in uitio? PV. Minime Ve-
 rum fieri non posse existimat, ut quod omnes conces-
 sum sibi putent, id nobis totum eripiat, & tentare

cum magno discrimine non uult. HO. Quid discriminis mihi narras? PV. Scis quid fieri soleat illo tempore, quod autumnum antecedit proxime, cum fructus omnis generis maturuere? HO. Quid nesciam? Tum enim illi carpuntur edunturq; auide. PV. Fitne hoc utiliter? HO. Profluvia uentris & febres & regium malum docent. PV. Quid igitur tum matres faciunt? cum metuunt pueris suis. HO. Quid? certo tempore diei aliquid praebent illorum, quo palam modice potius uescantur, quam clanculum cum magno detrimento ualitudinis si prorsus negentur, sese illis repleant. PV. Ad eundem modum permittendum pueris cum alias iocationes atq; ludos, tum aleam ipsam censet, ut concessis libere utentes, negatis facilius abstineant. Ita fructuosos studiorum relaxatione, & copia facta hilaritatis, eaq; contentos, non tam repletos quam recreatos, omnes alias usurpationes ludorum atq; iocorum uitaturos esse existimat. HO. De hac parte, & generib. concessorum ludorum, alias te audiam. Nunc perge motoria ludicra exequi. PV. Veteris ea sunt moris Graeci, consentanea fere cum nostro, qualibus ille se dicit potissimum delectari. Ludimus caecum igitur musculum: sic enim uocant: cum unus in medio oclusis oculis: circumcurstantes & uellicantes alios captat. Veteribus fuisse aeneam muscam dicit. Solet & aliquis in tergo manus constringere, & insidentem genibus aliqua

quo usq; gestare. Habemus & pilulas fictiles quibus certamus, configentes quiq; suis aliorum, & in fossulas certis spatijs inter se distantes, impellentes, in quo est certa manus laus. Etiam aeneis numismatis proiectis ad lineam & in sese, simile est certamen. Ludimus & quod nostra lingua Vaccae latebras nominamus, ueteres dicit uocasse diffugium. HO. Non agnosco. PV. Vni qui primium sortito constituitur, stanti praefinito in loco comprimuntur oculi. Quo facto discursitanus omnes & latebras quaerimus. At ille prius ter se uenturum minari debet quam oculos aperiat. Vbi ter dixit: Venio. Circumit & uestigat omnia loca, si quem conspexit, recurrit in suum locum clamans: Inueni, & ubi & quem explicat. Omnibus igitur studium hoc est, illum latentes anteuertere, & in ipsius locum subire, quod si quis effecit, & occupauit prius locum quam ille, indicat adhuc delitescentibus prouocatione sua, iubetq; adesse, ita illi iterum oculi ut ante concluduntur. Sin ipse inuento aliquo recurrit primus in locum suum, is qui inuentus est pro ipso conuiuet. Est & huiusmodi quaedam nobis in usu discursio: In duas partes distribuimur. Tum sorte ducitur, qui in medio stans circumagat orbiculum, cuius una nigella sit, altera candida facies. Sortito autem proprius fit alteruter color alteriusutrius partis. Tum ille qui orbiculum intorquet acclamat, uel dies uel nox. Vtrius igitur partis color apparu-

apparuerit post uertiginem orbiculi, ea fugit, alteri sectantur, dum comprehendant aliquem. Atque is postea orbiculum uersat, & Asinus nuncupatur. HO. Sed inter hæc, non enim adesse aliquis semper quasi gubernator potest, uidere mihi uideor frequentes incurfiones, lapsus, allifiones: tum autem in dictis & factis peccata animaduertenda. Quid igitur fit? PV. Fateor offenfiones non abfunt, neque ipse tamen quicquid omittit quo interuerti poffe uideantur. In ipfo uero & exercitatio nun motu & ludorum quiete, ignofci nobis folet, fi quid admiiffum fit & delictum, modo abfque procacitate, furore, flagitio. His enim ueniam negat dari oportere, cuius quidem in alijs locum fibi effe apud magistrum notum exploratumque pueros habere ualde prodeffe arbitratur. HO. Ut contentores & negligentes reddantur. PV. Minime uero. Ac multo curare ait atque metuere magis quam fi plagis tanquam afini obtundantur. Durari enim afiduitate cum animos tum corpora, ad uerbera & increpationes quotidianas magistrorum, neque in magno tum poni discrimine, fiatne quod illi placeat, an quo offendatur, deftinato animo ad malum perpetiendum. Itaque in hoc propofito non folum non uitari delicta, fed ne celeri quidem tandem ftudiofe folere. Aut fi qui fint molliores, eorum frangi atque debilitari mentes, & quodam feruili timore imbui, unde uel illud quod

modo dixi in commodum etiam existat, aut contrarium perpetuae trepidationis & formidinis, in qua nihil laudabiliter geri posse affirmat, cum ulla in re, tum maxime literarum atque artium studio, quod uoluntate prompta & alacritate contineatur uniuersum. HO. Deducis tu quidem me ad aliam scholam magistri tui, quam recordari habitam ab illo uidere. PV. Ita est ut dicis. HO. Vin' igitur mihi gratificari. PV. Si queam. Quod enim non rectum sit, te non esse imperaturum scio. HO. Nunc quidem quia satis uerborum factum uidetur, hunc finem statuamus colloquio nostro, proxime autem cum ocium utriusque erit, explicabis mihi hanc partem, uel animaduersionis ob delicta, uel ueniae, & quid de uerberibus atque plagis tuo magistro probetur, aut improbetur: nam de his quae exposuisti, iudicium illius & sententiam magnum facere incipio. PV. Faciam ut uis. HO. Uale, PV. Et tu uale. Sed quo nunc abis? HO. Ad ciues meos qui mecum aduenere, quibus hanc horam me operam datum esse constitui. PV.

Bene am=
bula.

PRAE=

SI

PRAECEPTA VITAE SEV SEP TEM SAPIENTES.

PROLOGVS.

Salute spectatores optimi uiri,
Et artium atq; uirtutis amantissimi.
Si multa sæpè spectauistis ludicra
Vestris libenter oculis, in quibus senem
Deciperet seruus, amaret adolescentulus,
Edax parasitus irrideret militem,
Hæc etiam agite uidete, quæ mores probos
Excolere possint & iuuare animi decus,
Ad scenicum apparatus modum non scenica,
Sed plena præceptis bonis uitæ bona.
Dedit hos eosdem iam ante ludos uersibus,
Qui nomen à ueteri sibi sumpsit Ausone
Factos rotundis, ut scitis, sed nos tamen
Actam nil uetat referre fabulam.
Adeste, nostram alite fauore industriam
Vestro, studiaq; bona orate beneuolentiâ.

PRAECO.

Tace, sileto, quisquis es. Sile, tace.
Aures apertas, fauces compressas habe.

Manus teneto, pedes suo stent in statu:
 Deniq; sui omnes quisq; partes corporis
 Summas, imas, transuersas & medioximas
 Claudat, premat, componat dentis auribus,
 Quas & patere & arrectas esse uolumus,
 Praeconium dum fit, dum res ea geritur
 Praeconium cuius fit hoc caussa rei.
 Non auctiorem huc indicturus aut forum,
 Prodire iussus sum, quanquam auctio & forum
 Hæc illi erunt sibi esse qui ipse uoluerit.
 Venibit utilis doctrina, haud litium
 Sed ueritatis iudicia & fient boni.
 Nunc concionem dum sapientum concio,
 Et nominatim singulos huc euoco,
 Vobis meis danda opera erat sermonibus.
 Mox audietis ipsos diuinos uiros,
 Ut arbitrata omnis uere est antiquitas.
 Sed hi uiri diuini si peccauerint
 Persona posita flagris cædentur probe:
 Sui dignitatem acceptam custodiuerint,
 Vino cibisq; lautis atq; laudibus
 Affecti, discedent probatq; omnibus.

SOLON, PRIMVS,

NVNC heus tu qui istic cogitabundus tuum
 Labrum uidere uelle circumrodere,
 Ne sit nihil tibi postea oris, huc ades.

Et quid uelis mox dicito, & quid afferas.
 Nam quos hic cernis non gaudent manibus.
 Hic ille magnus, Spectatores, est Solon,
 Qui iactitauit in aulis, in conclauius,
 In angiportis, uia, agro, ubiq; gentium,
 Illud suum τέλει μόνος ὄρας βίη.

THALES, II.

Vbi est Thales? Hic est Thales Milesius,
 Qui principatum esse uoluit dudum suum,
 Et anteponi legum scriptori Attico.
 Nam siderum hic & leges nouit ætheris.
 Hic multum dixit breuiter, omnes id sciunt
 Qui non obedijsse post factum dolent.
 Ἐγνώκε τῶ ἀρεῶ δ' ἄτη. falsum est? nemo ait.

CHILON, III.

Lacon adesto cum Scytala Laconia.
 Chilona, Spectatores, hunc Sparte tulit.
 Huius γνώθι illud πάντων uerbum est nobile,
 Quod poste quondam est consecratum Delphico.

BIAS, IIII.

Maneto tu. Tu accedito huc Ionice
 Cum codice, hic causas orauit optime.

Bias Prienarum ortus urbe in Ionia.

Verbum huius est quod dixit, οἱ πλεῖνες κακοί

PITTACVS, V.

Sta iam illico. Heus tu Mytilenae quin ades

Cum Scipione, apta senectae lancea.

Hic illud uerbum protulit pulcerrimum

Quod et Terentio placuit. μηδὲν ἀγχαῖο

CLEOBVLVS, VI.

Cleobule cessas? adueni huc enigmatum

poeta. Sed dic plane quid uelis tibi.

Non nos sumus Oedipi. ἀγιστον huius est μέτρον

PERIANDER, VII.

Assiste tu cum sceptro coram hic septimus.

Quid indignare quassabundis gressibus?

Te regulum omnium ultimum excitarier:

Sapientia nunc spectatur non potentia.

Hic cum uxorem ipse necasset iratus suam,

Tum sic coepit monere alios, ὄργῆς κρατῆν.

Valete, ego abeo. Nunc uos isthinc singuli

Dehinc singulatim singulas sententias

Vt uultis utq; iussi estis proponite,

Egressi paulum quicq; suo in medium huc loco.

Solon,

SOLON ATHE-
NIENSIS.

Mihi principatum primum tribuit patria.
 Deinde legum scita sanctarum optima,
 Tum, si quis hoc magni quoq; facit, quod duos
 Instruxerim reges, conseruarim alterum.
 Nam nota certe est Lydia uobis fabula.
 Itaq; in proscenium princeps hoc prodeo,
 Solon Athenis natus, altusq; Atticis,
 Communicaturus sapientiam meam
 Humanitate cum uestra, optimi uiri.
 Nam nullus occultarum est usus artium.
 Sed optimarum legum precepta optima
 Memorare longum, & forte superuacaneum.
 Ergo illa mitto, & monita doctrinae exequar.
 Meoq; animo que placuerunt, sententias,
 Ut Atticam perspicias sapientiam.
 Diem ante suum beatum dicas neminem.
 Par iungito pari, aequalitas res optima est.
 Castiga clanculum amicum, laudato palam.
 Non nasci sed re fieri laus est nobilem.
 Stultum dolere damnis est fatalibus,
 Sed rebus in dubijs timere stultius.
 Nulli fac habeas temere in ulla re fidem.
 Mentiri quisquis audet, audet omnia.
 Vita improborum semper consuetudinem.
 Latere numen posse nil speres Dei.

Contra Deum loqui misera res & mala est.
 Nemo nocebit illi quem tegit Deus.
 Sed nunc apophthegma usus quo sum maxime
 Dictum breue & rotundum, paulo spissius
 Linguae sono peregrinae uobis exprimam,
 Quod dudum uerbis Praeco Graecis protulit:
 Durantis aui terminum considera,
 Dixi, Valet, & monita facite sedulo.

THALES MI- LESIVS.

ASSVM Mileti genitus urbe nobili,
 Sapientiae inter principes primus Thales.
 Quanquam Solon me hic gloriosius Atticus
 Repressit, ut secundo huc exirem loco.
 Sed adiuuat me omnis iudicium Graeciae,
 Qui si quis scite quid faceret aut diceret,
 Hominem meo de nomine uocarunt Thalem.
 Permulta possem de inuentis loqui meis.
 Et commemorare quae praclare gesserim.
 Sed tempus hoc referendis in sententijs
 Consumere utilibus malo uitae, & bonis,
 Quas nunc deinceps percensebo singulas.
TE maxime omnium omni in facinore metue.
 Vita est caduca, gloria aeternum uiget.
 Apprime in uita est utile, ut ne quid nimis.
 Non facta modo sed cogitata uidet Deus.

Ne forma, sed animus ut nitcat, stude, tuus.
 Se nosse maximus est mortalibus labor.
 Quæ facta carpis aliorum ne feceris.
 Patri quod feceris à natis spera tuis.
 Honore dignos semper afficito senes.
 Is qui Magistratum colit, paret Deo.
 Quo uerbo sum breui & acuto usus, plurimum.
 Memorem uobis, uti Solon dudum suum
 Nisi memorassem inter prius sententias.
 Sed aliud Græca mihi Præco uoce tribuit,
 Id tale si Latine audire uultis, est:
 DAMNOSA semper pro alijs opposita est fides.
 Valet & studia bonarum colitote artium.
 Neq; ornamentum his, aliud maius ducite,
 Neq; lucrum his aliud ducite luculentius.

CHILON LACE DAEMONIVS.

NON multa uerba facere didici, sed magis
 Probare rebus doctus sum sapientiam,
 Patria hunc suum morem Sparta indidit mihi.
 Laudis cupido quanta animo fuerit meo:
 Cognoscite ex hoc, nati me iugulat decus
 Cum cernerem uictoriam iuuenis senex,
 Et debilem ingens gaudium animam excluderet,
 Sed non tamen prudenter nulla ego moui,
 Quæ nunc exponere lubet, si per uos licet.

NE Metuat me impotens, neu despiciat potens.

Beneficij statim obliuiscaris dati.

Prosternit ardua, erigit humilia Deus.

Lingua maledica ipsa aurem inprimis ledit suam.

Vita maledicere sancto facinus pessimum.

Aurum est coticula, animus auro explorabilis

Caueto, semper ne lingua ante animum uolet.

Occidit hominem fraudulenta calumnia.

Non lingua lingua est maledica, quid ergo? gladius.

Nunc meum apophthegma Latinae edam uocis sono.

IPSE intus te studeto & in cute noscere.

Valete. Factis exprimate sapientiam.

Frustra sapit qui uerbis non rebus sapit.

BIAS PRIENENSIS.

PRIENAE me tulere Ionica ciuitas,
 Eripere quam mihi hostis ui potuit sua,
 Cuiq; hac facultatum, etiam quicquid habueram.
 Sed quod reconditum sapienti animo fuit,
 Necum omne deportaui, itaq; diues adeo
 Remansi, ut impertire alijs sit copia,
 Pulcerrimorum claras praeceptorum opes.
 Sed multi non curant, ac potius plurimi.
 Nam quis non etatem stultus suam & improbus
 Multo esse malit, auro argentoq; affluens,
 Quam uir sine illis optimus & doctissimus?
 Hoc me male, ut uerum loquar, profecto habet.

Itaq;

Itaq; hoc ego clamo, hoc ego semper prædico,
 PLVRES ubiq; reperiri semper malos.
 Sed & has docui morum & uitæ sententias :
 NIL Conscientia optabilius est bona.
 Maxima hominum pestis sunt ipsi homines sibi.
 Qui nil cupit diis est, pauper, cui nil satis.
 Mens est nocere nolle cum possis bona,
 Nocere uelle cum nequeas mens est mala.
 Benefactorum omnium autorem facito Deum.
 Puer ad senectam artis uaticum para.
 Pudicitia omnium est dos preciosissima.
 Ne statue cito, uerum statuta perface.
 Sortis caue inquam admiratus sis muneræ.
 Furtum scelestum mentis est, mendacium.
 Tantum est, valete, & uirtutis colite bonum.

PITTACVS MY-
 TILENAEVS.

LESBO genitus huc Pittacus ad uos prodeo.
 Cui Thraciam quidam attribuere patriam.
 Quid est in hoc uero discriminis obsecro ?
 Certe omnium est communis hominum natio.
 Non barbarum natura, sed studium facit.
 Et elegantes fiunt, nemo gignitur.
 Emendauisse patriæ laus est dedecus.
 Sed Pittacum seu Thrace, seu Lesbos, tulit.
 Celebrant prolata, quas dicam, sententiæ.

Tacere

Tacere discat rite qui loqui cupit.
 Multi improbent mali, unus dum probet bonus.
 Si quam tulisti legem, ne uioles caue.
 Bonum esse res est difficilis & ardua.
 Malis caue inuideas, derideas bonos.
 Aduersitas amicitias examinat.
 Ingenia maxime hominum honores indicant.
 Prudentis est cauere malum, fortis pati.
 Aptissima omnium res rerum occasio.
 Rebus parem & generi uxorem eligas tuo.
 Res nulla honesta & casto dulcior toro.
 Quo sum frequenter uerbo usus. Tempus monet
 Esse obseruandum, ut absit importunias.
 Sed præco nostrum esse aliud aut peius putat,
 Neq; ego reijcio, ut illum audistis dicere.
 Hoc si Latine dixerō, ut Terentius,
 Dixisse sat Latine puto: NE Quid nimis.
 Valetē, & uirtutem colite in uita ac decus,
 Nam præter laudem quicquid ortum est, occidit.

CLEOBVLVS LYN
 DIVS EX RHODO.

NON ut generis exponam clari originem,
 Quod ad Hercule referatur, aduenio, in Rhodo
 Natus Cleobulus urbe patria Lyndius, (do
 Neq; enim operæ esse audire uobis hæc scio:
 Sed ut fecere alij meam sapientiam

Paucis

Paucis comprehensam dictis hic edisseram,
 Instructionem uitæ habituris haud malam.
 QVO eris potentior hoc superbias minus.
 Alijs libenter ignosce, grauatim tibi.
 Dare ueniam peccatis uirtuti nocet.
 Hereditas bonorum non decoris uenit.
 Amici insidias, hostis uita iniurias.
 Audire multa mauelis quam dicere.
 Virtutis opus est primum uitiorum fuga.
 Nunquam uoluptati indulgere bonum putes.
 Libidinem frenare laus est maxima.
 Nullæ eruditione meliores opes.
 Nil perfido esse destabilius potest,
 Quod Præco uerbum esse proprium autumat meum
 Græce audiistis dictum, nunc cognoscite
 Verbis Latinis optimam sententiam,
 MODVM tenere in rebus optimum omnibus.
 Valete. Sat dictum est, qui facere uoluerit.

PERIANDER
 CORINTHIUS.

EPhyræ uetusto Periander natus solo,
 Vbi mare cogens terram in arctum, nobilem
 Vtring; uidit & potentem urbem prius,
 Nunc uasta sunt, ut alia, & hæc loca Græciæ.
 Ad uos uenire nunc etiam placuit mihi,
 Ut intelligeretis quid esset, Mortuos

Prodesse uiuis, absentes presentibus.
 Nam qua iuuare quondam re consueueram
 Mortaliuū uitam, cum uixi & florui,
 Eadem, nisi non uultis, & uos iuueo,
 Præcepta uera commemorans sapientiæ.
 Quid queritis? Corinthius ne sim ille ego
 Tyrannos ortus è parente Cypselo:
 An uero eodem Ambraciotes nomine
 Tyrannidem utilitas inuenit publica.
 Ita improbum humanum est ingenium liberum,
 Cogi, regi, premiq; & affligi uolunt.
 Sed hæc superuacanea disputatio.
 Adeste queso, & quæ dicam cognoscite.
INSANIT, utile qui de recto separat.
 Mortem nec unquam optes, nec unquam exhorreas.
 Quod perpeti necesse est, perpeti uelis.
 Quem quisq; metuit, odit & perire uult.
 Ne tollere secundis, ne aduersis mergere.
 Perit uoluptas, uirtus immortalis est.
 Promissa facito, si careat scelere fides.
 Nihil est inexpugnabile diligentia.
 Oculos, manus, mentem, ab alienis contine.
 Fons est malorum cupiditas mala omnium.
 Non est manus, sed cordis, innocentia.
 Meum esse dictum reitur Præco: **IRAM** tene.
 Sed mihi magis cordi alterum est quod eloquar:
IN Omni re meditatio plurimum prodest.

Valete,

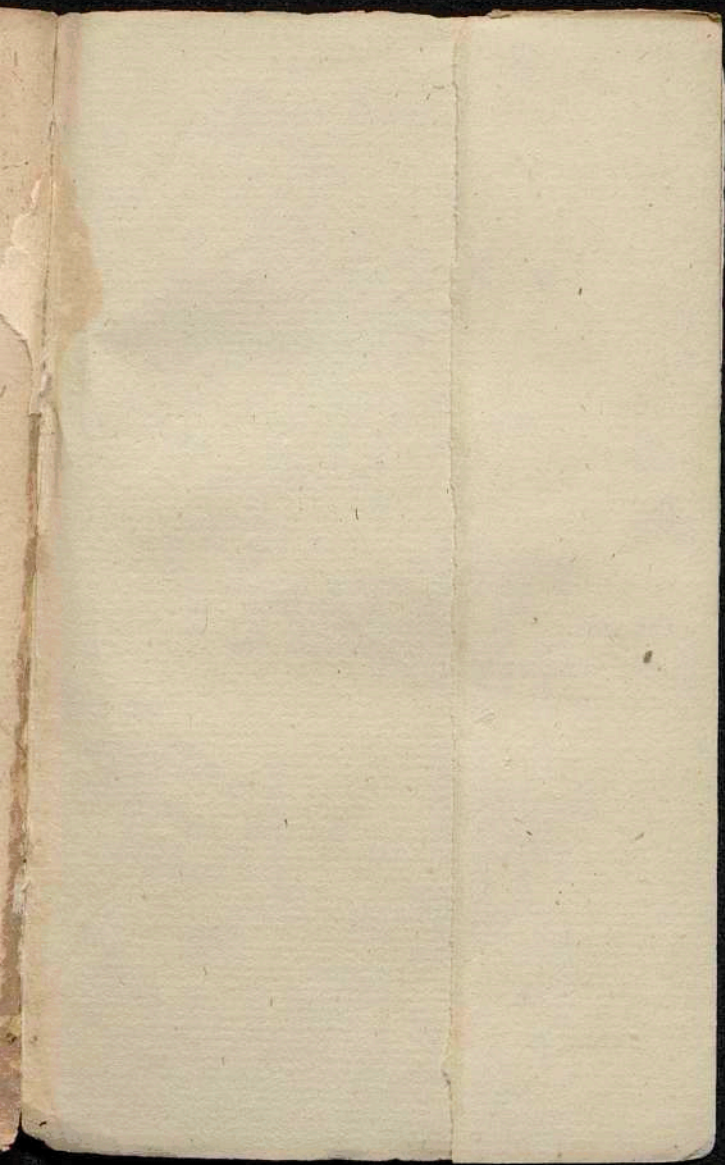
Valete, & hoc tenete atq; meditamini,
 Possitis ut multum omnibus in rebus bonis.

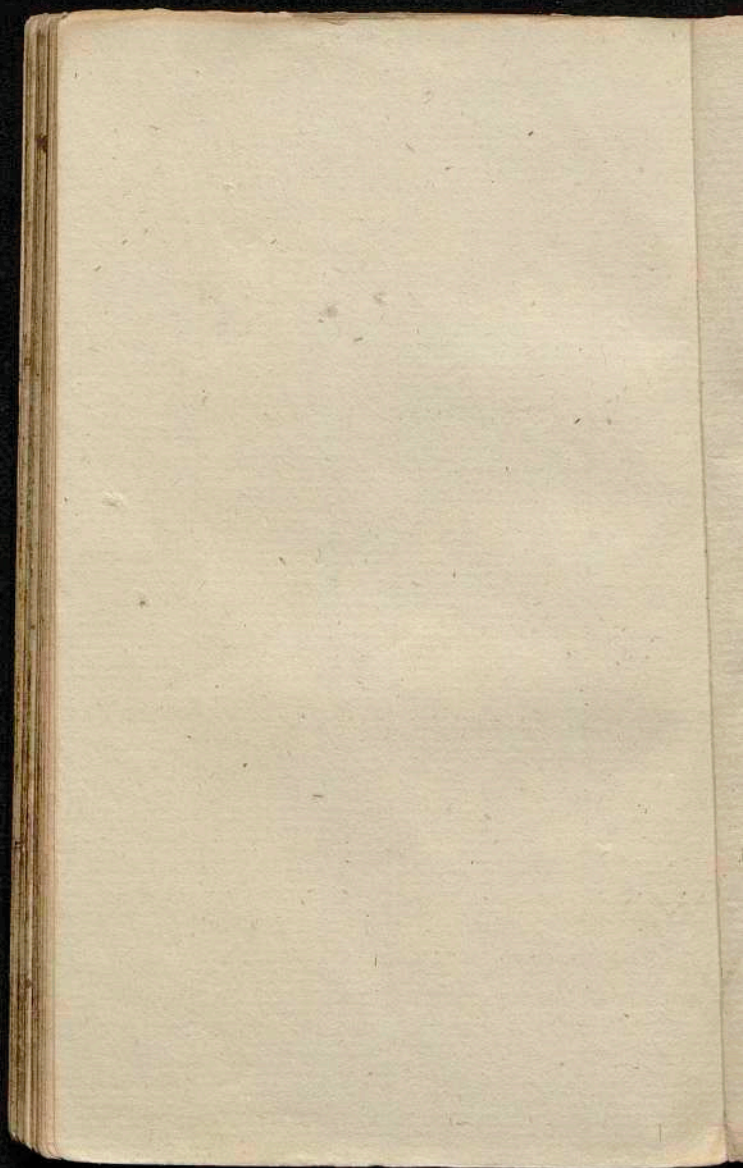
CLAVSVLA.

ISTI hinc abiuerunt opletis auribus
 Vestris, sua præceptioniloquentia.
 Dixere multa illi quidem egregia & bona,
 Sed que dixere, quamuis egregia & bona,
 Leuora multo pluma & sunt folio arido,
 Nisi illa in animos uos uestros demittitis,
 Et penitus pectori atq; cordi infigitis,
 Ac mox factis rebusq; ipsis studueritis,
 Quasi ad uiuum quendam exprimere uitæ modum.
 Sed hæc monere uos nequaquam me decet
 Rerum peritos, optimarum & artium,
 Præstare factis non inaniloquentia
 Virtutis esse, qui scitis decorisq; opus.
 Valete, literasq; bonas defendite,
 Et literis bonis patrociniamini,
 Sic undiq; omnia uobis adueniant bona.

F I N I S.

7

NN9

RARA

480/74/13464(9)

X13<7413464900016

